

Tartu Riiklik Ülikool
Õldajaloo kateeder

Hiina I revolutsioonilise
koduröda.

Diplomitöö

Reiner, Elvi

Tartu 1958

Sissejuhatus.

Suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsiooni panis aluse vabastuslike revolutsioonidele igast koloniasaal-järeltulvates maades, proletariaadi võimule, tunduva hegemooniaga rahvuslik-vabastusvõitlus. Suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsiooni võitlus võimule ja võimude ja uspluuteeritud üles ehitama kapitali ja imperialismi iud, võitlusele anna rahvusliku sõltumatus. Revolutsiooni avas tee vabadusvõitlusele aaregule ka Hiinas ja ehitas "nilla sotsialistliku dõõne ja oigastatud tda vahel." Kõik peale Oktoobrirevolutsiooni võitluse elanes hiina rahva võitlus. Juba 1919.a. 4. mail toimus antiimperialistliku demonstratsiooni, mis oli mis vorse revol.

lutriaoni ja Lenin kutsu rahukaja.
Tõeline pöördle võttis rahvusliku-vabas-
tusliikumise 1924. a., mil algas I reuo-
lutriaoniline koduõda Hiinas.

Hiina revolutsiooni teinudena
oli oma iseloomult kodanlik-demok-
raatlik, kuid tal oli ka rida isära-
nni. Stalin tõi enile 3 põhilist
isäraannust: „Esimine isäraannus seisab
selles, et Hiina revolutsioon alles ko-
danlik-demokraatlik, an isätlari ka rah-
vusliku-vabastusliku revolutsioon, mis on oma
teeraviruga muutnud vöörannaise impe-
rialismi valitsenise vastu Hiinas. Teine is-
äraannus seisab selles, et rahvusliku muruodan-
lus Hiinas an viimase määraani võtte, et
ta an võrreldamata võrgem 1905. a. vene
kodanlusest... ja kolmas... , et Hiina võr-
vat an alemas ja areneb nõukogude leit,
kelle revolutsiooniline kogemus ja ali uu-
gendavad Hiina proletariaadi võitlust
imperialismi ja fodaalsete-keskalegrite igandite
vastu Hiinas.”¹

Vastavalt revolutsiooni arengu
amapävale võib Hiina revolutsiooni käi-
gus enile tulla nelja etappi. Sejuures an
revolutsioonilised võitlused iga etapi juures
1. J. V. Stalin, Teosed 8, lk. 346-347.

vinevad põhiülesanded.

Käesoleva töö ülesandeks on anda ülevaade Hiina I revolutsioonilise koduröjast, mis toimus aastail 1924-1927. Kuna I revolutsiooniline koduröja sündimustega on tihedalt seotud sellele eelnenud revolutsioonilise tõusu periood, mis algab matejali ühiskajaliseks käsitlus 4. mai sündimustega 1919. a.

Eelnevalt on antud ülevaade hiina rahva allumusest, tema võitluse ajaloost rõhujate vastu. Töö on jaotatud kolmeks peatükiks. I peatükis vaatlakse hiina sotsiaal-majandusliku arengut ja vabastusliikumise algust; II peatükis vaatlakse I revolutsioonilise koduröja esimest etappi ja sellele teinud Põhjaröjandäsi; III peatükis vaatlakse I revolutsioonilise koduröja teist etappi - agraarrevolutsiooni etappi.

Töö viijutamisel rasuendatakse kindlalt ajaolu, et hiina uelle mitteksamine pävast, pundeus võimalus otseselt tutvuda algallikatega.

Töö viijutamisel on kasutatud G. Zefirovi "Orepuu no kolhoi u robeimei miopuu Hiina". Teos on antud põhjaliku ülevaade hiina

rahva ajaloost, tema võitlustest rõhujate vastu. Üks peatükk raamatust on pühendatud 1924-1927. a. revolutsioonilisele kodusõjale, kuid perioodiseering raamatust on vananenud, kuna G. Jefimovi järgi algas Hiina I revolutsiooniline kodusõda 1925. a. Kuid kirjeldava materjali poolt on töö lühivata.

Üksikasjaliselt on antud a/j võitluste ajaluga Deng Tõung-ja poolt kirjutatud raamatust "Краткая история профсоюзного движения Китая" Oma töös valgustab autor a/j liikumise algust Hiinas uni tööliikumise tõusu perioodi. Kuid mõningate küsimuste vastlemisel puudub sügav analüüs ja sageli on mindud isegi valedle järeldustele. Raamat on lühivata, ama konkreetse materjali rikkuse poolt.

Otseselt I revolutsioonilise kodusõja kohta on kirjutanud B. J. Sapozhnikov. Oma raamatust "Краткая история революционного движения в Китае 1924-1927." on autor andnud üksikasjalise kirjelduse kodusõja algusest

ja revolutsiooni esimesel etapil toimuvast põhjasõjandisust. Täas on riiklikus statistilise materjaliga.

Hiina majandust puudutavad andmed on toodud põhiliselt M. D. Sladkovski teose „Очерки развития белорусского народного хозяйства“ põhjal.

Vääratustamine andmeid Hiina ajaleo selle perioodi kohta oli võimalik saada ka Mao Tse-tungi teostest.

Kuna hiina nimele transkribeerimise eesti keelde pole veel lõplikult laboratoorium, mistõttu selles osas esineb veel erinevaid seisukohti, on nimele transkribeerimisel alarõõs võetud vere keel.

I ptk. Hiina revolutsiooniline majanduslik olukord ja rahvuslik-vabastusliikumine I revolutsioonilise koduõige eel.

1924 - 1927. a. revolutsioonilise koduõige eel muutus Hiina endast poolkoloniaalset, poolfeodaalset maad.¹

Välismaised imperialistid kontrollisid Hiina majandust: neile kuulusid suurel määral metallurgia ettevõtted, peamised laevaehitusdoonid, pangad ja raudteed. Hiina oli seotud ebasõrdsete lepingute ja ajastavate laenudega, mille abil imperialistlikud riigid olid kindlustanud endale õiguse hoida Hiina territooriumil sõjavägesid. Oma võime säilitamiseks ja kindlustamiseks huvides toetasid imperialistid Hiina rahva rikkumisi rõhujaid: mõrvarid, militaristid, ametnikud - bürookraatid jms.

Tingituna välismaiste imperialistide võimutamisest ja armastusest

¹ Niuiforov, V., Ehrenburg, G., Furiu, M., Rahvarevolutsioon Hiinas, Ülevaade Hiina rahva võitlusest ja võidu ajaloost, Tallinn, 1952, lk. 6.

kodanluse rõhuminest, kannatas hiina
 tööliselass rängalt. Täielikult puudus
 tööseadusandlus. Pika tööpäeva eest,
 mis kestis 16-18 tundi, sai tööliste
 madalad töötasu. Nii oli tööliste
 keskmise kuupalk 10-12 juani¹ kuus.

Laialdaselt kantati vabrikute
 ja tehaste naiste ja laste tööjäu-
 du. Lapsed töötasid juba alates 6-ndast
 eluaastast.² 15-aastaseks saamisel loeti
 nad juba täiskasvanute hulka.

Kõrvalt ränga eksploatee-
 mine ja madala töötasuga kannata-
 tas hiina tööliselass ka halbade
 korteritingimuste tõttu. Valdavas
 määras elasid töölistel mitme
 perekonna kaupa 1-2 taalises ba-
 ranitaolises elamus.

Esimese maailmasõja aeg
 viis hiina majanduse mõningatele
 murdatustele.³ Kantades seda, et Eu-
 roopa riigid olid sõtud sõjaga
 ja ajutiselt nõrgenesid, suurenes hi-
 na rahvuslik tõstus, millega kaas-
 nes ka proletariaadi arvukam kui
 enne esimest maailmasõda töölis-
 elassi arv ei ulatunud isegi 1 mil-

1 juan või hiina dollar, mis läheneb tol ajal 1 rublale.

2 Dyduccunü, A.M., Kriai 1918-1949, Moscow 1950, lk. 28.

3 Miniforov, V., Ehrenburg, G., Tsju, M., lk. 6.

janile, mis 1919. a. oli se juba
2 miljonit.¹

Kiina oli aga agraarmaa.
Talupoegade moodustas 80% maa
elanikkonnast.² Põllumajandus au-
dis 90% kogu maa produktiivis-
tööstusele - tootajatele kuulus enam
või pool ülesharitavast maast. Ena-
muse talupoegi oli maata. Oma ülal-
pidamiseks pidid nad maad ren-
tima, mille eest tuli tasuda võr-
get renti. Viimane moodustas 70-80%
tööstusest.³ Skalduse puhul võudis
tööstuse inna täieliku renti.⁴ Kui
talupoeg ei nutnud seda tasuda,
mis ajas tööstuse ta maalt mine-
ma ja andis maad üsni teisele. Sage-
sõda alid juhtumid, kus talupojad
müüsid oma lapsed sõjaseis-
leus, et tasuda tööstusele rent. Ren-
di ussalikum laenuis viidustat-
misus kantavad tööstusest otsest
müüet. Mõnel pool olid tööstuse-
le isikud vabastatud, kuuls nad
paigutasid talupoegi - võlgmike.

Rendi tasumise võrval töötasid
talupojad 20-30 päeva aastas ta-

1. Никитин, В. Шренбург, Г. Жуков, М. к. 6.
2. 2500 50-го, Орепу земельной рента 6 Кунда, Москва 1952, к. 4.
3. Никитин, В. Шренбург, Г. Жуков, М. к. 5.
4. Коллективная неопределенного количества рабочих, Москва 1954, к. 6.

nta mõisamajapidamises: ehitised ma-
ju, tegid remonti, koristasid vilja
jne.

Ka kubanid ja niilakaupmehed
ekspluatsioneerid talupoegade põhimas-
si. Enamus hiina kubanuid raken-
das fodaalset ekspluatsioonimeet-
odeid, andis maad ajastavatel tingi-
mustel rendile, teges liigkannu-
misega jne. Tavaliselt muutis hiina
kuban poolmõisnikuks või kapita-
listlikku tootmisüksi erivõtja, mis an-
netatav ühel poolt hiinas olimas-
olevate agrarimõhete, teiselt poolt
väliskapitali poliitikaga, mis pi-
durdas kapitalismi normaalsel aren-
gut hiinas ja säilitas maa maha-
jäännuse, fodaalset ja poolfodaal-
set mõhete ning ekspluatsioonimeet-
normid. Nendes tingimustes onutus
palgatega rauddamine, rikaste talu-
poegade vastukoost, vähem tuletoo-
vannus või fodaalsete ekspluatsioonimeet-
normide kasutamise.

Pärast enim maailmasõda,
kui maal hoogustus kapitalismi
areng, ujunes hiinas uus ulaan
1 Hobeimaa usipua... lu. 7.

tüüp, kes püüdis oma majapidamist arendada kapitalismi alusel, kantada palgatoojäudu jne. Imperialistid toetusid nendele fodaalsetele jäududele Hiina külas. Imperialistide peremehetsenise tagajärjeks oli põllumajanduse degradatsioon.

Hiina kodanlus ei alunud ähtne.¹ Osa temast teenis otseselt välismaisi imperialiste, aidates neid hiina rahva ekspluatsatsioonis. See oli kompradoorne kodanlus. Kõrvuti kompradoorne kodanlusega oli aemas ka hiina rahvuslik kodanlus, kes, veel mitte liitunud imperialismiga, astus välja Hiina poolkoloniaalne noma liivideerimise eest.

Politiilises mõttes oli Hiina killustatud. Pekingi Keskvallitsusel oli vähe võime; provintsidel peremehetsesid militaristid: Põhja-Hiinas Duan Tri-šui, Kesk-Hiinas Vu Pei-fu, Kirde-Hiinas Tšang Tro-ling jne.² Iga militaristi seljataga seisis mõni imperialistlik riik.

Ähtse riikliku võime puudumise, lahkamatud riivõitlused

¹ Никитов, В. Бренбург, Г. Гурев, М. С. 6.

² Эренбург, Т. Национально освободительное движение в Китае после Великой Октябрьской социалистической революции, Москва 1950 С. 7.

- võin see tunistas maa majandus-
linnu arengut, avaldas mõju rahva
vaenuse kasvule.

Suur sotsialistliku Outoobri-revo-
lutsoon Venemaal jaotas maailma
kahesu vastandlennus leerus, kahesu
sotsiaal - majanduslennus nistlennus
- sotsialistlennus ja kapitalistlennus.¹
Revolutsiooniliste liikumiste laise
haaras peaaegu kogu Euroopa.² Nii
toimus 1918. a. jaanuaris revolutsioon
Soomes, sama aasta novembris Saksa-
maal ja Austrias, 1919. a. märtsis
Ungaris jms. Inglismaal toimus aastail
1918-1921 enam kui 4 tuh strei-
ki, millest võttis osa 5-6 miljonit
inimest.

Revolutsiooniline liikumine
levis ka Tolamaale.³ 1918. a. augus-
tis toimusid Jaapanis nn „riisimäs-
nid.“ 1919. a. veebruaris puhkes revo-
lutsooniline ülestõus Koreas, Indias
algasid tööliste streigid jne. Revolüt-
siooniline liikumine toimus ka Hiina.

Seega avas Outoobri-revolutsioon
me ajastu rahvuslikus - vabastuslii-

1 Сладовский, М. И., Очерки развития внешнеэкономических
отношений Китая, Москва 1953, стр. 130

2 Дэн Гун-ся, Крайняя история профсоюзного движения
в Китае, Москва 1952, стр. 23.

3 Дэн Гун-ся, стр. 24.

pool vanendatava maru-
-leuiniimi üldise töö ning sellega
muutus ka Hiina pale."¹

Imperialistlikud riigid - USA,
Inglismaa, Jaapan, Prantsusmaa jt.,
püüdnud Hiinat isoleerida nõuu-
gude Venemaast, taustada sõbra-
like riikide aengut.² lõpetades
rõda, muuavad Euroopa imperia-
listlikud riigid oma pilgud uues-
ti ita, kuhu olid koondunud
tähtsad tooraine ja odava tööjõu
varud. "Imperialistid," - märkis
Stalin, - "on alati vaadanud Ita-
le kui oma heaolu alusele.
Idamaade loendamatud loodus-
varad (puit, nafta, kuld, kivi-
nõu, maagid) - kus olid need "hü-
liarvused" nõigi maade imperialis-
tidele. sellega õigupoolest angi sel-
tatar, et rõdides Euroopas ja lobi-
redes läärest, ei lauaud imperia-
listid kunagi mõtlema Hiinast,
Indiast, Pärsiast, Egiptusest, Marokost,
rest õieti ütelda oli jutt kogu aeg
Idast..."³

Esimene maailmasõda

1 Mao Tse-tung, Rahva Hääl 15. juulist 1949.

2 Справочник, т. 4, л. 130.

3. J. V. Stalin, Teos 4, lk 165 - 166.

riivastas Ameerika Ühendriikide
monopole. Ameerika Ühendriikide
parempoolsed ringuonnad otus-
tarid haavata sõjajärgsel perioodil
juhtiva positsiooni nii Hiina poliitilises
nii ka majanduslikus elus.
Oma esmärkide täidmiseks kind-
lustamiseks, saatis USA Pariisi rahu-
konverentsile delegatsiooniga esotsas
president Th. Wilsoniga.¹

Pariisi rahukonverentsil oli
aluliseks ühisüksus Nõukogude
Venemaa kui esimese sotsialistli-
ku riigi tunnustamise küsimus.

Santungi küsimuse arutamise-
l teunisid lahkelid. USA tahtis
nõrgendada Jaapani positsiooni, sun-
nida teda loobuma sõja ajal saa-
nutatud privileegidest — esmajärje-
korras Santungi provintist. USA ri-
igikandlane R. Lansing tegi ettepaneku an-
da Sausannaale kuulunud Santungi pro-
vintsi võitjate riikide kontrolli alla. Fou-
tiliselt alles see tähendab
selle ala üleminekut USA kont-
rolli alla. See ettepanek muutus
enile Jaapani vastupannuks. Jaapani dele-

---

¹. Справочник, М. У, л. 131.

gaab Manino teatas, et Šantungis provintis peab jääma Jaapani kontrolli alla. Hiina delegatsioon nõudis, et Šantung tuleb tagastada Hiinale. Viimase nõudmisi ei toetatud imperialistlike riikide poolt. Naistluste lõpptulemus on ahi Šantungis provintsi jäämine Jaapani võimu alla.

Pariisi rahunõugetri otsus Hiina ühinevus kutrus hiina rahvas enile rõgava rahulolematuse. 4. mail 1919. a. toimus Hiina pealinnas Pekingis suure protestidemonstratsioon, millest võttis osa 16 tuhat inimest. ¹ Tuhatis osa unulus õppival noorsoole. "Tuleb rõlmas pidada, et keegi ei tunne imperialistlike unnet nii rõgavalt ja elavalt, keegi ei tunne selle suure vastu võitlemise tauidust nii teravalt ja valusalt kui Hiina noormõgu." ² märkis Stalin. Demonstrantide vastu saadeti sõjaväed. See nõudmus ahi tõnneus untele rahutustele Hankous, Šanghais ja mujal. Täõlised, käsitõõlised ja kaupmehed hõuwanid liinu-

¹ Dydunovskii, A. H., lu. 7.

² F. V. Stalin, Teond 8, lu. 360-361.

populaarseima nime vene poeeti
A.S. Puškini töid.¹ Temaile kuulub
ka Puškini poeemi "mustlased"
tõlge. Kirjanduse suhtes on tuntud
"hiina Gorni" nime all. Tä oli üks
kirglikumaid vene kirjanduse pool-
dajaid. "Kirjanduse revolutsioon"
andis demokraatiale masside mõjus-
tamise vahendi kirjanduse
väljal.

Rahvusliku-vabastusliikumise
kannuga kaanes töölislasi organi-
satsioonide moodustamine Hiinas.
1919. a. kavati looma ajü. Üha
enam kannas levima töölisajandus,
mis kajastas aktuaalseid päeva-
probleeme ja õhutas proletariaati oru-
ma võitluseni. Nii kavati 1920. a.
muel Šanghais välja andma
ajalhte "Töörahvas", Pekingis "Töö-
rahva hääl" jne.² Šanghais ilmus
retriaalsett kaubanduseõrgu töö-
tajasle ajalht "Müüja sõber". Kõigis
nendes ajalhtedes uututi töölisi
looma ajü ja marksistliku ringi.
Erimene marksistliku ringi moo-
dustati Pekingis anva Ülikooli pro-

1. Дыбуцкий, А. М., л. 10.

2. Дэн Чунь-ца, л. 25.

fessori di Da-tšao poolt.¹

1920. a. talvel lõi Mao Tse-dung enimen töölise poliitilise organisatsiooni Tšangšas. Sellest ajast kogu Mao Tse-dungi elu an seotud Hiina Kommunistliku partei ajalooaga. Kavatati valmis-tuna kommunistlike organi-satsioonide esindajate kongres-sus. Jä 1921. a. juulis tuli-gi Šanghais illegaalselt kokku I kongress, mis võeti vastu otsus moodustada Hiina Kom-munistliku partei. Kongressist võttis osa kahest delegaati, kes esindasid umbes 50 kommunisti.² Konspiratsiooni esurvärgil toimus mitu istungit Šanghais (uinnis paadis) Säilinud an-na kirjeldus Mao Tse-dungi enimenest rõnavõtust. Kui juhataja teatas, et kohe esineb „seltsimees Hunanist“, siis tõusis püsti noor, pinn, nõhnavõitu mees, välimuselt kas üliõpilane või üliõpilasi-õpetaja. „Seltsimehed“, lausus ta, ma olen Hunani delegaat. Me

1. Dybucumü, A. 14, lk. 10.

2. Merušašav, 3, Valgus Hiina kohta, Tallinn 1955, lk. 179.

antamine oma provintsis kommunistliku organisatsiooni, ühendamine revolutsioonilisi töölisi, talupoegi ja üliõpilasi ning arendamine tööd, kaotamata ainsatui päeva. Rahvahulgad hakkavad aru sa võitlus. Nad vajavad tõeliselt revolutsioonilist organisatsiooni. Partei peab minema rahvahulgadesse ja neid organiseerima. See on praegusel hetkel meie peamine ülesanne."¹

I kongressi delegaatide hulgast kuus töriid lahkhelisiid. Delegaatide hulgast oli anarhistlike vaadeteiga inimesi, legaalse marxismi pooldajaid. Pävast 4 päeva kestnud ägidaid vaidlusi, tunnustas kongress, et hiina tööliselasi võitlus lõppesurägiks on proletariaadi diktaatori kehtestamine.

Pävast kommunistliku partei I kongressi launas rahvuslik-vabastusliikumine. Nagu rõhutas Stalin sai rahvuslik-vabastusliikumine nüüd osaus rahvusvahelise proletariaadi võitlusest imperialismi vastu. "Leninil oli õigus," - märkis Stalin, 1. juunias, 2, lk 179.

"kui ta ütles, et kui varem, enne maailmarevolutsiooni ajastu saabumist, rahvuslik - vabadusliikumine oli üks osa ülddemokraatilisest liikumisest, siis nüüd, pärast nõunogude revolutsiooni võitu Neumaal ja maailmarevolutsiooni ajastu saabumist, on rahvuslik - vabadusliikumine proletaarse maailmarevolutsiooni osa."¹

Kirreesti toimus streigiliikumise laummine ka hiina linnades. Nii puhkes 1920.a. aprillis mekhaanikute streik Hongkongis. Streik oli korraldatud protestinärgis tööliste valitamisest välismaiste kapitalistide vastu. Streikijad nõudsid palga suurendamist. Streigi tulemusena löstid kapitalistid töötam 30%.

14. juunil 1921.a. toimus mekhaanikute streik Kantonis. Streigist võttis osa enam kui 10 tuh. inimest.² Streik kestis 3 päeva, kus tööliised nõudsid töötam löstmist ja tööpäeva lühendamist. Pärast kohalike võimude vahetsegaunist lösteti töötam 20-50%

Seega näeme, et 1920-1921.a. toimunud streikidega saavutasid tööliised väikesi järebandumisi, mis

1. J. V. Stalin, Teosed 8, lk 353.

2. Džu Tšyng-ae, lk. 29.

õhutas töölini uuelgi uisamalt võit-
lema anna olukorra parandamise
est.

1922. a. jaanuaris algas streigili-
ikumise tõus, mis kestis umbes 13 näd.¹
Ajavahemikul 1922. a. jaanuarist ku-
ni 1923. a. veebruarini toimus enam
kui 100 streiki, millest võtis osa
300 tuh inimest.

Alguse sellele streigiliikumise
lainele pani meremeeste streik 1922. a.
jaanuaris Hongkongis.²

Meremeeste elu Hongkongis oli
aärmiselt raske.³ Seda põhjustas:

- 1) madal töötasu;
- Vaatamata sellele, et kaupade hin-
nad iga aastaga suurenesid, jäi
meremeeste keskmise töötasu samaks;
- 2) karus eksploateerimine;
- 3) hiina meremeeste elavõrdus
võrreldes Euroopa meremeeste
olukorraga;

Nende olukord oli mürasa halvem
kui eurooplastest meremestel. Ühe-
naguus töö est said nad 5 nonda
vähem kui europlased. Hiina mere-
mehed elasid 5-6 ühes kajutis,

1 Džu Tmju-er, lk 33.

2 — " — lk 33.

3 — " — lk 61-62.

sarnal ajal kui eurooplastest mere-
mehed 1-2 inimest kajutis;

4) alaline töötus;

Välisimperialismi areng kiinas viitas
enile kiina avara põllumajanduse
laostumisele. Selle tulemusena are-
nid laostunud talupojad tööd otsi-
ma. Moodustus alalise töötute re-
servaarv. Kanutades rida, tuguda-
rid laevaomanikud ja ettevõtjad
veelgi enam ekspluatsereerisid. Need,
kes ei tahtnud olemasolevate tööti-
gimustega leppida, aeti minema. Aiinu-
ünni Konguorigis ulatus alaliselt
töötute meremeeste arv 10-20 tuh. in-
imeseni, kel tuli elada lojeda taeva
all.¹

See raske, väljavanavatamatu
alunord sundis meremehi avaras
võitlusesse avara alunora paranda-
mise eest. Mõju avaldas ka üldi-
ne streigiliikumine töös.

1920. a. määrdis uus ettevõtjate
kewtori „Bao-Tai“ erindajaist haardata
avara näitle meremeeste palga mono-
poolsel õiguse. Inglise laevareidude kompa-
niü „Tsangring“ jaoks. See viitas enile
1 Dsu Tsing-ae, lk 63.

vahubolematus. Meremehed - aktivistid su Tsao - tsang, Men vei min ja teinud kaotanid rida momenti agitatsioonilise töö arendamiseks. Juba 6. märtsil 1921. a. loodigi meremeeste liit - Hiina meremeeste ühendatud liit. Püstitati küsimus töötasu tõstmisest ja ühes sellega algas ettevalmistus üldstreigiks. Moodustati erilised salgad, nagu waitse-, ridadepidamise jne. salu. Peale selle organiseeriti kantoris streigiasjade büroo.

Loodi ka streigifond.

Meremehed esitasid järgmised nõudmised:

- 1) suurendada töötasu;
- 2) kindlustada ajü õigus paigutada meremehi tööle;
- 3) läbivõetavate juures meremeeste ja tööandja vahel peab olema ka ajü esindaja;

1921. a. septembris esitas ajü laevaomanikele nõudmise töötasu suurendamiseks. ¹ Sellele ei vastatud.

Sama aasta novembris esitati sama

1030 7mym-ur, lu 65.

nõudmine teistvõrdselt. Vastust ei järg-
nenud. 12. jaanuaril 1924. a. entas
afü oma nõudmise viimast korda.
Nõudmisele oli lisatud tingimus,
et kui 24 tunni jooksul vastust ei järgne,
pühneb streik.

Vastust ei tulnudki. Ja 13. jaa-
nuaril pühneski streik, mis kestis
3. märtsini 1922. a.¹ Streikisid
kõik meremehed sadamas arvatult
laevadelt. Streikijate arv ulatus
1500 inimeseni.

Kivesti haavas streik ka
teisi sadamaid, nagu Šanghai,
Swaton jne.

Houguongi nõimudele oleuord
oli miitiline. Streikijate hirmutamise-
ks kuulutati 16. jaanuaril lin-
nas välja röjaseinuord.²

17. jaanuaril esitati tingi-
mused, millistega laevaomanai-
kud nõustusid. Meremeeste nõud-
mistest ja laevaomanike tingimus-
test saame niijana ülevaate
järgneva tabeli kaudu:

1. Виноградов, Н. П., Рабочее движение в Китае Нанка-
нине образование единого
национального антияпан-
мического фронта, Вост. вест.
10 1952, стр. 68.

2. Дэн Гунь-ся, стр. 66.

Laevade liin	Suurendada lööfatu %		Nabe %
	meremeeste võudm.	laevade tingim.	
Rannasõidu laevadel	35	15	20
Töetranspordi laevadel	32,5	25	7,5
Ülejäänud Hiina laevadel	32,5	25	7,5
Inglise laevadel, mis uuruvad Hongkongi - Macao liinil	25	15	10
Ülejäänud Inglise laevadel	25	15	10
Laevadel, mis uur- uvad ~~meremeeste~~ laevade ümbruses	17,5	12	5,5
Laevadel Vahemere Ookeanil	17,5	7,5	10
Euroopa liinilaevadel	17,5	7,5	10
Austria liinilaev- adel	20	10	10

Nagu tabelist nähtub, ¹ on laevastamine ² tingimused ei vasta-
nud meremeeste ³ võudmistele, ⁴ mistõttu ⁵ teinud streigi jätkami-
se.

Streigi mahavõtmiseks võtsid

võinud tarvitusele mitmeuguseid abi-
nõusid. Nii nututi meremeeste esi-
indajad läbirääkimistele kokkuleppe
sõlmimise ajaks. Läbirääkimised ei
andnud mingisuguseid tulemusi. Nüüd
mindi üle streikijate lõhestamise
taktikale.¹ Sel eesmärgil saadid
Hongkongi võinud oma inimesi
Šanghaisse, Filipiinidele ja Indiasse
nute tööliste värbamiseks. Sellest teada
saades, üllatavaline ajie suretariast,
mis areb Šanghais, koos kohaliku
meremeeste ühinguga ^{tegi} ~~alustas~~ värb-
vatud tööliste hulgas replitustööd, mille
tulemuseks enamus töölisti ueldus
edasi rōitmast. Nii nurjus regi
Hongkongi võinude katre streigi ma-
hanerumiseks.

Sarnal ajal kavvas rahul-
olematuse ka Hongkongi elanikkon-
na hulgas.² Kõrvaldati mitu dō
esindajate konverentsi, kus arutati
nõuimust streikijate abistamisest. Otsus-
tati läbi uia üldine solidsar-
nustreik. Üldstreigil pidi olema
aimult uus eesmärk - streikivate
meremeeste abistamine.

1 Džu Tšun-ue, lk. 73.

2 — — — — — , lk. 75.

27. veebruaril kuulutati Hongkongis väga rõõsimees. Kuid streik algas sellist hoolimata.

Pärast seda, kui Hongkongi tööliidud olid streikijatele poolehoidu näidanud, olid Hongkongi võimud veelgi rahutumad. Nad tahtsid saata saadikud Inglise konsulijuurde Kantonis. Hongkongi võimude esindajad pöördusid meheestele abi poole palvega, et viimane lubaus mõnel laeval teha reis Hongkongist Kantonis, sellis et tulla teida-aineid. Meheestele abi lubas. Järgmisel päeval väljus laev Hongkongist. Kuid Kantonist ei saadud mingisugust abi ja need ei jäänud Hongkongi võimudel mind üle kui võtta vastu streikijate nõudmised. Meheestele abi saatis arua 4 esindajat võimudega läbiräärimistele.

Konnulepe kirjutati alla järgmistel tingimustel:¹

1) Alates 1. jaanuarist 1922.a. maustaus Hongkongi meremeestele palva, mis on tõstetud järgnevalt:

- a) hiina jäelaevadel - 30%
- b) ülejäanud hiina laevadel tounaaziga mitte vähem kui 1000 t - 30%
- c) laevadel, mis nurseivad Vainud Ookeanil - 15% jne.

2) Meremeeste tagasipöördumiseus laevadelle, peab olema määratud tähtaeg. Laevaomanikud peavad meremehed tööle võtma samadele laevadelle, kus nad töötasid enne streiki. Kui laevadel ei ole tagasipöördumisele vabariiki, siis peavad laevaomanikud neile maksma 50% töötamist seni, kuni nad saavad tööd. Kuid see tähtaeg ei tohi ületada 5,5 kuud.

Seega lõppis meremeeste streik Hongkongis streikijate võiduga. Olguki, et streik kandis puhtmajanduslikku

¹ Dru Rnyu - ce, lk. 84.

iseloome, nuna meremehed nõud-
sid ainult töötare suurendamist,
ammas ta rüüsi ka poliitilist tähtsust
võitluses välisimperialistide vastu. Streigi
edu sõltus kogu maa revolutsioo-
nilise liikumise üldisest tõusust,
sammuti ettevalmistusest ja algus-
momentide õigest valinusest.

Kuuld pärast streigi võitu
ilmusid tema juhtimise nõjaduil-
jed. Streigi juhid Tõu Bing-seng
ja Tõze Han-tri muutusid streiginud-
jaks. Nad haarasid endi väetle
ajü juhtimise. Meremeeste ajü kao-
tas amma tähtsuse. Tunnetades
ajü võrnuust, ei täitnud imperia-
listid enam enda poolt allari-
jutatud nõudmisi.

Töölistliikumise tugevnes
Hongkongi meremeeste streigi mõjul. 1922.a.
ja 1923.a. kahe esimese uuu jaok-
me toimuse enam uui 100 tööstus-
töölise streiki 300 tuh. osavõtjaga.¹

Nendes tingimustes nutnes
kommunistliku partei konna I üle-
hiinalise ajü kongressi, mis
alustas amma tööd 1. mail 1922. a.

1. Bron. uci, # 10 1952, lu. 70.

Kantoni. Tuhatajaks oli dju Šao-tsi.
 Kongress toimus antiimperialistlike
 loomungite, nagu "Maha imperialism,"
 "Elagu Hiina kommunistlike partei"
 jne. all.

Kongress rääkis oma üles-
 andeks:

- 1) tähistada töölispiha - luid;
- 2) aidata ühisest töö-
 liste elatusest tööstusest;
- 3) aidata ajü riindajate
 ettepanemid tööliste alusor-
 va parandamise osas.

Kongressi üheks tähtsamaks otu-
 sus oli ülehiinalise töölisruu-
 tariaadi tunnustamise ajü liiku-
 mise juhtivaks organisatsiooniks Hiinas.

Streigiliikumise kavas. Vile
 Kailuani kaevanduse üldstreik
 oli üheks nuvimaks streigiks
 töösuuperiaadil.¹

Kailuani kaevandused
 eksisteerivad 1878 -ndast aastast.
 Alguks kuulusid nad Hiina
 auna valitsusele, kuid pä-
 vast laenuaastast Inglis-
 maalt, muutusid kaevandus-

¹ Džu Tšun - ca, lk. 100.

sed nõtkuvas Inglise väliskapitalist. Kailuani kaevandustes töötas umbes 50 tuh. kaevurit. Viimaste elu oli erandiselt raske. Täõpäeva piinus piirdus formaalselt 8 tunniga, kuid selles et elada, tuli kaevureil töötada isegi 16 tundi päevas. Sageli töötati kogu nädal maa-all. Täõ toimus ettevõjate juhtimisel.

16. oktoobril esitanidui kaevurid oma nõudmised, millest tähtsamad on:

- 1) töötasu tõstmise;
- 2) aasta lõpul peab iga kaevur saama töötasu;
- 3) kaevurid, kes on töötanud 25 aastat, peavad saama veel päevaraha;

Kaevanduse juhatus keeldus neid nõudmisi rahuldamaast. See kutsus enile rahulolematuse formi. Oluuord teravnes. Selles et aega võita, teatas kaevanduse juhatus, et kaevuritel, kes saavad palva vähem kui 30 juani kuus, tõstetase töötasu 10%. Kaevurid ei olund sellega rahul ja 23. oktoobril kuulutati välja

---

1 Dsu Tmyu-aa, lu. 102.

üldstreika.

Streigi alguses moodustati patrull-
üksused, mis kontrollisid kavara-
duse tähtsamaid punkte. Üleüldine
line appi sekretariaat saatis streigi
juhtimiseks 2 erindajat. Kaevumitele
müüjad appi raudteelased, samuti
ka teustilteöölised.

25. oktoobril korraldasid kaevu-
muid demonstratsiooni loonungitega
„Maha kapitalism“, „Me nõuame sõjapen-
dustime vabadusi“ jne. Demonstra-
te tulistati. Appi raudteelased algasid ^{Kaevumite} streigi-
juhtide areteerimist.

Kaevumite streiki tabas liisa-
saamine, mida põhjustas:

- 1) streigi mittesüüalaldane
ettevalmistamine;
- 2) streigi halb organiseerimise;

Suure teavitööriini kohta oli ai-
nult üks juhtiv organ

- 3) ebahõnnetuud streigi-
juhtide valik;

Streigijuhtideks olid aportsuistid.

- 4) mittesüüalaldane fond
streigi elluviimiseks;

Viimaneis rühmas streigiis
streigiliikumise tõnu perioodil oli
Peking - Hannou raudteetöölise streik.
Streik tähistas üleminekut uude etap-
pi - ülemineku majanduslikult võit-
luselt poliitilisele võitlusle.

Juba 1921. a. alates organiseerid Peking
- Hannou raudteetöölised kõigjal aj's osanoudi.
1922. a. lõpuks nende loomine oli lõpetatud. Ku Peking,
jubriindudes imperialistlike peremeeste käesest, kätus aj's
laiali ajada ja teema jubid areteerida. Kõhku raudteelisi
areteeritigi. Vastuseks sellele korraldati protestidemonstrat-
sioon ja 4. veebruaril 1923. a. kuulutati välja üldstreik,
mis tähvandas haarata kõik künä raudteed.

Pärast üldstreigi väljakuulutamist kutsus
Diplomaatiline korpus Pekingis kooku erakonnalise
nõupidamise, mille esmüingis olisee, et Pekingi valit-
mus annus viivitansatult streiki maha võmma. La
Inglise kounulaad Hannous tegutses
energilisemalt. 6. veebruaril toimunud
kounulaadi koosolekul arutati üri-
must, milline simekoht võtta streigi
suhtes. lõpuks otsustati streikijaid
kaistada, neid tulistada. 7. veebruaril
alustandui militaarisid areteerieu-
damist raudteetöölise - streikijatega.

areteerendamise töölistega toimus
ka mujal.

Nii tunginid väe salgad sama päeva
õhtu eel Tšaurindjangis tööliste baraka-
desse, teostasid läbiotsimisi ja röövsiid
töölini. ¹ Aukteeiti umbes 11 inimesest.
Fängurite päeva hommikul kogunes
Tšaurindjangi vangla juurde enam
vähem 3 tuh. rahvahulku ja nõudis are-
steeritud vabastamist. Neid tulistati,
mille tulemusena sai rünnat, enams-
kui 30 sai raskelt haavata.

Peening - Hannover streigi kaotus
oli tõraste fagajärgudega ajü liikumisele
kiinas. ² Need olid:

- 1) ajü suretariaat ei võinud
jääda Peeningisse, vaid pidi
ütle viidama Šanghaisse;
- 2) kõik raudteelaste ajü põljas
ja uhari ajü olid nullitud,
pidevalt jälgiti ajü juht;

Kuid Arlie annas ka muut po-
litilist tähtsust. Peeningi streigi õppe-
tund sisis selles, et ta näitas, et prolet-
ariaat ei saa võita ilma tugeva kom-
muunistliku parteita. Kommunistliku
partei — see on tööliste ülemine avanguard.
Najalikud on töölistele samuti hästi
organiseeritud ajü.

1. Džu Rnyu - aa, lk. 125.

2. — " — — — — — , lk. 130 - 131.

See streik näitas veeluord, et tööliidlas on ilmsa tugeva liitlasega pole võimelise võitma. relvastatud raudriid-
 mi. veeluord tõendas, et vaevulase
 pinnustamiseks on vaja ühendada
 kogu maa progressiivsed jõud, luua
 ühtne rahvuslik rühm. Selle ühtse
 antiimperialistliku rinde organiseeri-
 miseks võimius sai Kuomintang.¹

Ja kommunistliku partei III
 kongressil, mis toimus 1923. a. juunis,
 tõstetigi üles küsimus ühtse rinde
 loomisest, kommunistide astumisest
 Kuomintangi. Kongress toimus ägedas
 riideparteilise võitluse olukorras. Parempool-
 pooled esotsas Tšang go-tadga, olid
 vastu, et kommunistid astuvad Kuo-
 mintangi. Parempoolsed esotsas Tšendu
 - ju'ga olid poolt. Kuid mõlemad
 wad olid proletariaadi hegemoonia
 vastu. ^{evolutionis} arvanus kommunistliku partei
 III kongressi delegate arus õigetel-mark-
 nistlikel positsioonidel. III kongressil
 võetigi vastu otsus kommunistliku par-
 tei astumisest blokki Kuomintangiga,
 kusjuures kommunistid säilitasid oma
 poliitilise iseseisvuse.

1. Нинифоров, Шренбург, 9, July, 1923, л. 11.

1924. a. jaanuaris toimus Kautois I ülemaailne kuusikümnendik kongress, kus võeti vastu otsus kuusikümnendik reorganiseerimine ja uus lõplikult moodustati ühtne rahvusriik.

Olumood 1924-1927. a. revolutsiooni eel oli üllaltki pidev. Kõõs revolutsioonilise liikumise kannuga aktiviseerus ka imperialistide tegevus rahvusliku-vabastusliikumise lämmatamiseks. Moodustatud oli ka ühtne riik kommunistidest ja kuusikümnendiklastest, kes astus võitlusse hiina rahva vabastamise eest.

II ptu. I revolutsiooniline uduroja
algus ja Põhjarõjanäin.

1924. a. oli Hiinas välja kujune-
nud revolutsiooniline situatsioon,
mille põhjustajaks oli suurem vast-
usolu Hiina majanduselus pe-
mehetavate väliskapitalistide ja
hiina rahva vastu. See vastu-
olu pündutas ka hiina rahvus-
liku uduandlus arengu perspek-
tiive, keda ahistas tugev väliska-
pitalli konkurents. Kui vaadelda
Hiina majanduselu sel perioo-
dil, siis võib märgata tööstuse
teatavat tõusu. Nii näitus kas-
vas röötoodang 1924. a. võrrel-
des 1920. aastaga peaaegu 13%
(21 milj - 23,7 milj. tonnisini). Samuti
suurenes puuvilla vabrikute
1 Kõhiväinane uduandlus ... lk. 42.

aru, misjures hiinlastele kuuluvate ettevõtete arv suurenes 1919. a. - 1923. a. enam kui kahekordselt (32 - 76 vabrikuni)

Kuid see tööstuse laenuemine ei andnud Hiina rahvuslikule kodanusele vaba arenguvõimalust. Määrav osa maa majandusest kuulus välisimperialistide kontrollile. Isegi need ettevõtted, mis faktiliselt kuulusid hiinlastele.

1924. a. saadatas välismaiste imperialistlike riiside peallturg Hiina majanduslikkus ja poliitiline abistamine nõudlemisnime ulatuse. Inglismaa püüdis taastada oma erivõlga Hiina röövimises, mille ta esimese maailmasõja perioodil oli loonutanud Jaapanile. Mõlemad imperialistlikud riigid võitlesid oma positsiooni tugevdamiseks eest Hiinas. Hiina riigis ajadesse segasid ka Ameerika ühendriigid. Imperialistlike riiside peallturgi kasv oligi üheks

rahvuslik - revolutsiooniline liikumine
 kannu teguiks ja seda just rah-
 vusliku kodanliku osas, kelle huve
 välismaiste imperialistide agressiooni
 tunduvat rivas.

Mürgates revolutsioonilise
 liikumise kannu, püüdsid impe-
 rialistlikud riigid juba algusest
 peale onutada abi üha aina mi-
 litaristidele - reaktiivväärile
 revolutsioonilise liikumise hämma-
 tamiseks. Imperialistid alustasid
 Hiinas nii vajatud kui ka ava-
 liku kontrerevolutsioonilist tege-
 must.

Kujunamis väiteks sellise
 poliitika kohta, on 1924. a. au-
 toobris organiseeritud kontr-
 revolutsiooniline mäss Kan-
 tonis. Mässu esivärgis oli
 Sun fat - seni valituse uuenu-
 tamine ja lõuna - Hiinas
 imperialismile kuulda reakt-
 sioonilise valituse loomine.
 Mäss muutis maha, mis
 oli esimeses tõrises revolutsio-
 oniliste jõudude poliitiliste ja

sõjaliste amaduste proovius.¹

Revolutsiooniline liikumine üha
laienes, haarates üha rohkem rahvakeskusi.

Alahud revolutsioonilised liikumised olulist
osa etendamisest nõudmused, mis said alguse 1925. a.
Tingtaos ja Šanghais. Tingtaos linnas Šantungi pro-
vintsis aruud Jaapani ettevõtjatele kuuluvad
teuskiilivabrikud. Tingituna madalad töötasust ja kal-
badest töötingimustest teinuks riis uurajaline streik,
mis lõppes streikijate nõudmiste rahuldamisega. 25. mail,
päeval, mil töölised pidid asumis tööle vastavolt uute-
le töötingimustele, tähistati neile tehtud järeldand-
mised Tansis elumvatelt vabrikumomariinelt saadud
instruktsioonide kohaselt. Puhkus protestidemonst-
ratsoon, mida tulistas Jaapani politsei. Tööliste
tulistamine Tingtaos oli otseselt põhjusel töölis-
te solidaaruse meeleavaldustele seal linnades,
nagu Šanghais jm.

Šanghai töölised ja üliõpilased korraldasid
30. mail protestidemonstratsiooni, millest võttis osa
enam kui 2 tuh. üliõpilast. Demonstrate tulus-
tati Inglise politsei poolt.²

Nend Jaapani ja Inglise politsei otsused võjivaltsatid
hiina tööliste vastu, näitand, et imperialistid püüavad igas
hinna est rahvusliku-vabastusliikumise tärsu pidu-
dada, seda neire upitada.

Kuid imperialistiline riiside

1. Коллеиная иіопия... л. 49

2. Тополь, М. Ф., Куианская революция, Москва 1951

vägivaltsaautid politsei poolt tööliste tulistamise näol olid vaid järelkatsus rahva välja prahtatava pahameele nendimiseks. Revolutsioonilise liikumise muutus veel massilisemaks, veel laiahaardelisemaks.

Juba sama päeva õhtul, s.o. 30. mail, toimusid rohkearvulised koosolekud, millel arutati küsimust, kuidas rehtuda 30. mail asetleidnud juhtumisse. Kommunistlik partei tahtis saavutada seda, et kaupmehed katkestaksid kauplemise, üliõpilased - õpingud ja töölistel - töö ning astuda ühtsena imperialistide vastu. Otsuse moodustati tegevuskomitee. Komitee tegevuse tulemusena algasid 1. juunil tööliste, kaupmeeste ja üliõpilaste streik. 11. juunil ulatus streikinijate arv 500 tuh. inimeseni. ¹ Streikinijad esitasid selliseid nõudmisi, nagu aresteeritud tööliste ja üliõpilaste vabastamine, trüki-, rõnga- ja koosolekute ning streikide vabadust, Inglise

¹ Г. Брунов, *Очерки по истории и новейшей истории Китая*, Москва 1951, стр. 248.

valitakse vabandamine Hiina valit-
nuse es nõudsaadetakud nõudmus-
te pävast jne.

Nastkuajana Šanghai nõud-
mustele puhkesid solidaarustkei-
gid Peking'is, Hanuou's, Nanning'is,
Kantou'is, Hongkong'is ja mujal. Hi-
inimise toimus võimjal antiimpe-
rialistlike loosungite, nagu "Maha
imperialistid," "Välja viia välismai-
sed mere- ja maaväed Hiinast!"
jne. all. Proletariaadi ülesanne
siris selles, et ühendada miljo-
nite pingutuseks ühisus revolüt-
siooniliseks võitluseks.

3. juunil korraldasid Pekingi
üliõpilased solidaaruse demonst-
ratsiooni, millest võttis osa 50 tuh.
inimest.¹ Kui demonstrantide read
kõhenevad nuresaadimute kwarta-
lile (s.o. vajason, mis võim uuulus
mitte Hiina, vaid välisvalitruksle)
nõlgesid nende tee imperialistlike
riinide sõjaväed ja politsei. Demonst-
rantidel tuli tagasi pöörduda.

Tšangša täblised ja üliõpila-
sed korraldasid juuni algul samuti

¹ Džu Tšyue-er, lk. 222.

demonstratsioon, millest võttis osa enam kui 20 tuh. inimest. Samas loodi ka ühing nimega "Maha pesta rahvuslik häbi" (Cleric mangrokhambhuu uozop) militaristid kuulutasid välja sõjasüütuuna. Diinas tegutsen militarist Tsao Keng-ti kämis areteida liikumise juht. Seda püüdsid imperialistid igati tugevdada võitlust kavava revolutsioonilise liikumise vastu.

Kõige tähelepanuväärne rüüdaarvus anti 30. mai nindunustele ali Hongkongi streik - boikott. Alustada streiki uohu peale 30. mai nindunusi ei õnnestunud, kuna sel ajal puhkes Kantonis järjekordne kontrevolutsiooniline mäss, mis oli organiseeritud imperialistide toetuseks, et muutada revolutsiooniline valitus Kantonis. Sellepärast otsustasid töölisel streigi alguse edasi lüüda ja alustada mitte uue, kui revolutsioonilise valitus an maha uue kontrevolutsioonilise mässu. Streik algas

19. juunis 1925. a.

1. D. M. Rnyu-a, lk. 224.

2. — " — , lk. 265.

Töölised nõudsid:

- 1) poliitilisi vabadusi;
- 2) hinnaste ja välismaalaste nõudmist raduse ees;
- 3) üldisi valimisi;
- 4) töölisradusandluse taastamist;
- 5) korteriüüsi alandamist;
- 6) eluohu valimise vabadust jne.;

Suit on vähe, et enamus nõudmisi oli muudatud otseselt välismaiste imperialistide vastu.

Hongkongi nõud, saanud teada streigi puhumisest, võtsid taastamisel võim alinõud tema levinu taastamises. Aretseiti terve rida tööliste juhte. Töölisele püüti uue uue teel selgeus teha, et Shanghai juhtumil pole midagi ühist Hongkongiga ning tal pole mingit tähtsust Hongkongi suhtes. Töölisi muudeti anuma tööriistide juurde. Kuid võim need alinõud ei muutnud töölisi hirmutada, vaid streik laienes. Elu Hongkongis vaibus. Sadamas katkestati

töö, kaubaväime langes ja laiad rahvahulgad lahuvad Hongkongist, niidudes Kantonis.

23. juunil viisid Kantonis töölised, talupojad, üliõpilased ja revolutsiooniline armee läbi suure demonstratsiooni, millest võttis osa enam kui 100 tuh. inimest. Sel ajal, kui demonstrandid läbisid Šantsi tänava, tulistas Šansini tervitamisrühmitas suurevägisi ja politsei demonstrante. Tulistamine kestis 25 min. selle tagajärjel oli 52 inimest tapetud ja 170 raskesti haavatud. Taimus verine auvete-õierdamine, mis saunas Tsingtao ja Šanghai katastroofidega.

Pärast Šansini ühendamist kannavad nüüd Hiina elanikkonnas uhiid rha enam alii onuma Hongkong - Kantonis streigile. Kantonis üllhiinaline afü föderatsioon kutrus kokku afü esindajate koosoleku. Siin määrati uindlaus streiginomitee koosseis, mille kuulus 13 inimest - 9 Hongkongist ja 4 Šansinist.¹ Streigi nomitee esimeheks
1 Džu Rnyu-er, lu. 268.

oli 1922. a. mere meeste streigist osa-
võttu su Tsao-tšeng.

Edasine streigiliikumine ul-
ges streiginomitee juhtimisel. Organi-
seriti heinokti imperialistlike puurimete vastu.

Hongkong - Kanton streik-
võtt kestis 16 nädal, kuni 1926. a.
autoobrini. Streik oli hiina rahva
poolt suure loogius kogu imperia-
lismi ahelale.

Revolutsiooniline liikumine
edusammud tegelandid parempool-
süd elemente Kuomintangis. Rahva-
revolutsiooniline valitus Kantonis
ja ühisrindede parteid - Kuomintang
ja kommunistliku partei - tegid ühisi-
set ajaga ära suure töö. Kuomis-
tang oli üll tol ajal lõhenenud
kahes: parem- ja parempoolsed. Vi-
imased püüdsid revolutsioonilist
liikumist anda huvides ära kasu-
tada. Liikumise tugurres sellestui
hoolimata. Kogu maal loodi talu-
rahva liitunud. Väljapaistvat osa
talupoegade aktiviseerimises oli
Mas Tre-dung'il ja Pöng Bail. 1925. a.
mais toimus I talurahvaliidus kogu-

ress, mis oli erindatud 210 tuh.
liidu liiget.¹ Tugunes revolutsiooni
rõjaline baas; rahvuslik - revolutsio-
niline armeelubatus 60. tuh. inimese-
ni. Ka kommunistliku partei kavas
arvuliselt.

1925. a. juulis moodustus Kantoni
valitus pakumpoolsetest muomintang-
lastest, milles muut osa mängis pakum-
poolne muomintanglane Gao Tsung-kai.
Imperialistid alustasid otsusele vastu-
tegevust. 1925. a. augustis hukkasid
wad Gao Tsung-kai, leotes maha
murda rahva vastupanu. Kuuld
se ei muutnud murda Kantoni
vastupanuvõimet. Kogu guandun-
gi teooria ühes Kantoni lin-
waga ans revolutsioonilise valitsem-
ise võim all. Võitlus hegemoo-
nia pärast revolutsioonis pro-
letariaadi ja rahvusliku kodu-
lus vahel, muudeti Kantoni
valitus "Kiina rahvusliku rahvusli-
muse valitsemise". See tähendas seda, et
Kantoni valitus oli võtnud
ülesandeks kogu Kiina ühendamise,
millest tulenes vajadus võitluseks
1. Т. Ефимов, л. 250.

Põhja-Hiina militaristide vastu.

Põhja militaristid (Tšang Tso-ling, Vu Pei-fu) - välismaiste imperialistide käsilaste alustanud energilist võitlust kavava töölisliikumise vastu. Kuid see ühine võitlus ei taustanud neid samal ajal üksteisega "maid jagamast." Ni hõivas Vu Pei-fu kaastlane Sun Tšuan-fang 1925. a. autsoobris Šanghais, lüües ralt välja Tšang Tso-lingi väed.¹

Võitlus militaristide vahel oli vrdans väitlus vastuvallude almasolust imperialistide eneste vahel. Tšang Tso-ling tugendas Jaapani positsioone, kuna Sun Tšuan-fang oli inglise ronnngu osaline. Militarist Tšong fui-jang wängis selles võitluses vilist osa. Ta ei ridunud end ühtegi militaristliku grupiga, vaid püüdis almasolevat alu nõruda anna huvides ära kaustada. Põhimiselt kaldus ta uonunleppelle kantoriga. Ja nii alustas uu. "rahvusliku aru mee" tema juhtimisel rünnakut muudeni vägedele, hõivates se-
B. БФУМОБ, лр. 251.

juures 26. novembril Pekingi, muu aja pävast juba Tientsini.

Seoses sellega halvenes Meude-ri vägedele oluolud tunduvalt. Viimast halvendas veel asjaolu, et kindral Go Sung-ling, kes sai toetust Föng Fui-jangilt, astus välja oma kindrali Tšang Tro-lingi vastu.

Jaapanlased, vähes enda nihtes oluolova halvenemist, nõid-rid sõjategevuse katkestamist. Samal ajal saatsid nad oma väed Tšang Tro-lingile appi. Go Sung-ling kaotas. Ta vangistati ja lasti ma-ha. See nähtumus halvendas oluolorda Föng Fui-jangi oluol-ora. Tšang Tro-ling ja Wu Pei-fu alusta-rid nüüd koos tegevust Föng Fui-jangi vägedele vastu.

1926. a. veebruaris-märtsis aru-rid Meude-ri väed Tientsini üm- naku-lla. Wu Pei-fu ^{põjaväed} andrid loogi rahvusliku armee" väeosadele Huna- mis. 12. märtsil tulistasid jaapan- land Dagu kindlustust, mis aru-rid Föng Fui-jangi kontrolli all. 16. mär- ti andis Diplomaatiline komisjon Pekingi valitsus- le 116p. 106, l. 252.

selle ultimaatumri, milles nõuti kõigi abinõude tarvitusele võtmist sõjategevuse katkestamiseks Dagu-Tientin - Pekingi rajas. Selle tulemusena toimus 18. märtsil protestidemonstratsioon, mida tulistati peaministri võimul. Ühehõnaga võeti tarvitusele kõik abinõud sõjategevuse katkestamiseks ja Tõng jir-jangi purustamiseks.

Reaktiivse järele võeti võimulid ümber ümber Tõng jir-jangi lahuma Tientin-Pekingi rajas. See tähendas Tšang Tsö-lingi ja Wu Pei-fu vägede võitu. Pekingist lahkus ka Duan Tri-žui. Mõneks nädalaks jäi maa ühtse valituse alla. Alles mais moodustati uus valitus erotsas fanthoi-tringiga.

Samal ajal toimus äge võitlus ka Kuomintangis ees- ja parem- ja parempoolsete Kuomintanglaste vahel.

Parempoolsed Kuomintanglased võitsid 1925. a. novembris Põhja-Hiinas Sišani rajas võit.

nõupidamise, millest osavõtunuid hana-
 ti nimetama Sišani gruppis kuuluv
 vains. Näupidamisel arutati üksimust
 parempoolsete kuomintanglaste väl-
 jahlitumist parteist - kuomintangist.
 Näupidamine muutus üles moodustama
 Šanghais uut valitust. Selle reakt-
 sioonilise uli poliitiline innusta-
 jaus oli Da Tri-tao.¹

1926. a. jaanuaris toimus Han-
 keris Kuomintangi I kongress,
 kus ühisel otsusel grupp pa-
 rempoolsete hoideti kuomintangist
 välja. Koostöö kommunistliku par-
 teiga säilus.²

Kuomintangi uodanlikud
 elemendid püüdsid igati pöörata
 massilise võitluse broogu. Nad haku-
 vanid gruppeerima Tšiangu Kai-ši
 ümber, kes oli valinud minema
 tööliste ja talupoegade liikumise
 vastu, sellens et ama võinud ühi-
 dafi ühisi massima panna. Sellens
 sõlmis ta sidemed ühema Šang-
 hai parameetega, tutvus reaktiio-
 niliste tegelaste Tšen go-fu ja
 Tšen + di-fu'ga.³ Muidu sõlendas

1. Трудное, л. 253.
2. — " — , л. 253.
3. — " — , л. 253.

Tšiang Kai - š'i rahvusliku nuuodan-
luse huue.

Pärast Sun fat - xui nuuma, ✓
1925. a. kannas Tšiang Kai - š'i valmisku-
ma riigipöördeus, tahtes kõvaldada
pahempoolse nuomintangliku valitru-
se, ära ajada juhtivaselt uohta-
delt kommunistid ning moodusta-
da valitrus rahvusliku nuuodan-
luse huuides.

Tšiang Kai - š'i ootas riigipöör-
de kostamiseks pangat momenti.
20. märtsil 1926. a. organiseeris
ta kanturis riigipöörde.¹ Pärast ri-
gipööret eemaldas Tšiang Kai - š'i
valitruust pahempoolsed nuomin-
tangland, areteeris kommuniste.
uus valitrus moodustati parem-
poolsetest nuomintanglastest, esdas
Tan fan - kai'iga ja Tšang Tšing
- tjangiga.²

20. märtri nõudmused näi-
tasid, et Hiinas teavaues võitlus
begemoania pävat revolutsiooni
uodanluse ja proletariaadi vahel.
Kumb uõidab - seda pidi otsustama
revolutsiooni edanise uõiu.

1 Трудное, л. 254.

2. —||—, л. 254.

Uus valitus Kantoni ei lõunud
lahku kommunistlikust parteist,
kuna ilma kommunistliku partei-
ta poleks alused võimaliku kogu-
maa ühendamine. Kommunistliku
partei jätkas võitlust revolutsiooni
edasiarendamiseks eest kommunisti-
de ja progressiivsete kuomintang-
laste rõpuse baasil. Vaja oli kind-
lustada kuomintangi ühtsus. Kan-
ton jäi rahvusliku-vabastusliku-
nise ressurss. Kujunes välja
alused, milles kanton valitses
oli moodus anda Põhja-Kiina
militaristlike jõudude liitumise-
misele.

Põhja-rõpandäigu idee muutus
sun jat-senile. Viimane püüdis
reda ka teostada, kuid see ei
õnnestunud. Põhjus on see,
et tema ajal ei alused rahvusliku-
-vabastusliku üldist tõusu,
sarnuti püüdis rahvusliku revo-
lutsiooniline arvime. Stalin märkis,
et: "Varem XVIII, XIX sajandil al-
gand revolutsioonid sellega, et
harriliumit tõusis rahvas üles,

Iga koosseis koosnes kolmest diviisist, diviis - kolmest polgust, polk - kolmest pataljaniist jne, mis võiks olid amavahel ühendatud Peastaali kaudu.

Ohvitseri kaadi ettevalmistamise toimus tseentraliseeritud kuvas. Juba 1924. a. oli moodustatud ohvitseride ettevalmistamiseks sõjalis-politiline kool - Vampre sõjakool.¹ Oma sõjaalalt koosseisult jagunesid kursandid:

- 1) proletariadi hulgast - 28%;
- 2) talupoegade ja väikekodanliku intelliigentsi hulgast - 54%;
- 3) rahvusliku kodanluse hulgast - 18%;²

Sõjalistest ainetest õpetati koolis - taktikat, topograafiat, sõjalis - inseneri arjandust jne. Peale selle olid kooli põhiprogrammis veel sun jat - seis kolm põhiprintsiipi ja rida poliitilisi distsipliine, milledest tähtsamad olid, nagu Hiina rahvarevolutsiooni ajaluga, Hiini militaris-

1. Канонников, Ф. Т., стр. 8.

2. Горько, М. Ф., Путь революционной армии на том этапе мировой революции. Москва 1952, стр. 15

mi ajalugu, Hiina imperialismi
ajalugu, rahvusvahelise aluse
ajalugu jne. Koolis peõrati muut
tähelepanu poliitilise töö organiise-
rimise küsimustele. Selles moodus-
tati poliitosaund. Kooli loomised
olid antiivalt osa võtnud selli-
sed hiina kommunistid, nagu
-Tšau En-lai, Jung Dai-in ja mit-
med teised. Kuid vana rōjauo-
li juhatajaks sai Tšiang Kai-ši,
revolutsiooni vajadud vaentlane,
kelle selja taga seisid konpra-
doorid ja mõrurid. 1924. a.
maskeeris Tšiang Kai-ši end
võel revolutsiooni peoldajaks,
kuid Põhjarōjauõõgu lēl lõi ta
koolis kaus eraldi osauondat-
kus kahe klassis õppis umbes
500 inimest. Niiuand olid vali-
tud reavolutsioniliste elementide
hulgast. See oli vajalik selles,
et paremini revolutsionilist
liikumist mahakanda.

Rahvusliku-revolutsionilise
armee taheti muuta tsarlikus
rahvaarmee vabatahtlikuks

alusel. Tšiang Kai - š'i püüdis säilitada konplementeerimisüsteemi. Ta püüdis revolutsioonilise armee muuta kontrevolutsiooniliseks. Tšiang Kai - š'i järgi armeele puudus ühtne tegevusplaan, iga korpuse ja komandöri lahendas ülesanneteid iseseisvalt.

Et tõsta armee isikliku vastutavuse valituse ja rahva kes, moodustati 1926. a. sõjatribunaal, mis koosnes esimehest, alalisest asetäitjast, 3 liikmest ning nendele 2 asetäitjast.¹

Kästi oli armee organisatsiooniline töö. loodi poliit - departemang, mis annuorda oli ühendatud sõjaväeüksusega. 1925. a. novembris moodustati poliit - ala töötajatele uu - ajalised ühendid. Poliitilist agitatsioonitööd ka vaevata võgede hulgas. Eriti silmapaistev see nähtis oli Mao Tse - tung.

Päevast rida, kui 1926. a. kevadel oli lõpetatud armee formeerimine ja ettevalmistamine, võis

---

¹ Canommuusob, B, T, lu 23.

alata Põhjaröjanäigu militaristide vastu.

Seega Põhjaröjanäigu vahetus esurängius sai militaristide võimude hävitamise ja maa ühendamine rahvarevolutsiooni võimu alla. Kuid röjanäigu ülesanded ei piirduvad ainult sellega. Kantoni rahvusliku-revolutsiooniline armee, nõideldes militaristide vastu, astus välja ka nende vastu, kes seisid militaristide selja taga - imperialistlike peremeeste vastu. Stalin märkis: "Vu Pei-fu ja Sung Tšuang-fangi, Tšang Tšolingi ja Tšang Tsung-tšangi võitlus Hiina revolutsiooni vastu oleks lihtsalt võimatu, kui neid kontr-revolutsioonilisi kindralleid ei innustaks nõigi maade imperialistid, kui niinased ei varustaks neid rahaga, relvadega, instrumntitega, nõuninega jne"

Söjanäigu ettevalmistamise käigus ilmus erinevaid arusaamisi Kuomintangi eri gruppide ja kommunistliku partei vahel söja-
17. v. Stalin, Teored 8, lk 348.

käigu ülesannetest.

Osa muumintanglasi, peamiselt parempoolsed, olid ainult ühe ülesande lahendamise poolt-osa ühendamise rahustliku uodauluse võinuu alla. Muumintangi progressiivsed rühmad ja kommunistlik partei ei rahuldunud ilusnes maa ühendamisega rahustliku võinuu alla, vaid nõudsid ka tööliste elutingimuste parandamist. Põhjasõjaväike pidi võimaldama proletariaadi julgiva osa tugunemist revolutsioonis. Vastasel korral võis uodauluse sõjaväike kaudada massilise liikumise vastu.

Ka kommunistide ja parempoolsete muumintanglaste vaated olid erinevad.¹ Kommunistid olid järelolude lõhestamise vastu. Nad tegid ettepaneku koandada kõik järel üheks rühmaks, ning arendada teguust laial rindel. Võitlus rindel ühendada võitluga tagal as. Sõjaväike plaan oli järgmine; kõige esmalt vabastada tööstus-

¹ Сапожников, Б.Т., л. 50.

rajaosid piiri Yangtse jõge; pärast
ühineda Föng sui - yangi väge-
dega ning anda üheskoos lõök
Šanghaile ja Nanuingile. Kommu-
nistid ja pahempoolsed muumi-
tanglased tegid ettepaneku mee-
dustada spetsiaalsed rühmad
masside mobiliseerimiseks, töö-
liste ja talupoegade ülestõusude
organiseerimiseks vaenlast taga-
las.

Tšiangu Kai - siil õnnestus mit-
meuguste mahhinatsioonide abil
anda Kantoni relvastatud jõu-
dudele etteotsa. Plaani uuestami-
sel aitas teda oportunist Tšeu
Du - sju. Tšiangu Kai - si plaan
reisis jäudude lõhestamises.
Ühtse rinde säilitamise tõbe
all loobuti võitlusest proletaria-
di hegemoonia eest revolutsioo-
nis.

Põhjaröjaväike algas 9. juulil
1926. a.¹ Väelja asturid peamised
revolutsioonilised jäud Guan-
dungis. Vägede üldarv ulatus
50 - 60 tuh. inimeseni. Peamised

1. Канонников, Ф.Т., кн. 49.

osa rahvusliku - revolutsioonilisest
 armeeist moodus Fotšou - Utšan -
 gi (läänekolonn) nimetus all); tei-
 ne vägede grupp (idacolonn) Nant-
 šangi; I korpus Futšan'i provintsi
 piirile, selleks et kaitsta Guan-
 dung'i provintsi pärast peamiste
 jäändude lahkest Hunani ja Tšjan-
 si provintsi. Guandungis moodus-
 tati eristaap tagala kaitseks ning
 jäeti selleks sinna ka II kor-
 pus.

"läänekolonn" esotas oli
 Tang Šeng - tsi, "idacolonn" -
 Tšiang Kai - si. Peamises rah-
 vusliku - revolutsioonilise armee
 vastastes olid Ku Pei - fu väed,
 mille kontrolli all olid Hunani,
 Hubei ja Hunan provintid. Tema
 relvastatud jäändude põhimise osa
 arus põhjas.

Revolutsioonilistele jäändudele
 tuli appi veel kaks polu
 6. Tšangi juhtimisrel. Tema polu
 koosnes enam kui 2 tuh. võit-
 lejast, mille koosseisust 85% olid
 kommunistid.

Polu annandas hiljem nime populaarset rahvuslik - revolutsioonilise armee ning teda hakati nimetama „raudsus“, veidi hiljem aga rahvuslik - revolutsioonilise armee IV uorpuse.

Juba 13. juulil hõivasid rahvuslik - revolutsioonilise armee väeosad Tšangša, kuna ühendav armee kohtas kõigjal elanikkonnaga toetust. ¹ Suur oli siis muudugi kommunistide organiseerimise osa. Pärast Tšangša vabastamist arendas rahvuslik - revolutsioonilise armee operatsioone kahes suunas: põhja suunas Hankoule, kus armid Ku Pei-fu väed ja ida suunas Sun Tšian - fangi vägede vastu.

Rünnaku edasine kindlustamine oli vaja hõivata Pintjang, Tuntšeng ja Sjanning. ² Eriti tugevasti olid vaenlased end kindlustanud Pintjangis, mida kaitses umbes 6 tuh. sõdurit ja ahvitseri. 19. augustil algas peale-

1. Копунов, с. 258

2. Каноников, Б. Т., с. 57.

lung. IV korpus pidi andama pea-
 leegi. Tänu mitmevõlgsele piira-
 misle ja 6 Tingi omusliule juhti-
 misle, hävitati vastane Pintsjangi
 provintsis.

Olusord muutus rahvusliku-
 revolutsioonilisele armelle soot-
 sans. Võimalikus sai ka "idano-
 lonni" tegevus, kes arendas oma
 operatsioonide Nantsang - Tjutsjangi
 rajasid Sun Tšuang - fangi vastu.
 "Lääneoloni" jätkas rünnakut
 majandusliule ja kultuurilisele
 keskusele Utšangile ja saavuti ka
 Hannule. Vu Pei - fu viis oma väed
 Hubei provintsi, kindlustades end
 Tiwrotsjao lähedal. Koht oli asu-
 dilt väga soodne, kuna ta oli ümb-
 ritatud armukate järvede ning
 metsadega, mis taunistas edumata
 rünnakut. Kuid sellestki hooli-
 mata Vu Pei - fu väed purustati
 ja 27. augustil IV korpus ja lüüsi
 polk hõivas Tiwrotsjao.

Pärast seda kindlustas vasta-
 ne end umbes 50 km kaugusel
 Utšangist, kuhu ta koondas umbes

10 tuh. sõdurit ja ohvitseri.¹ Kindral
Vu Pei-fu juhatas nin kaitset - see
oli djantriku ja Kuantanku järvele
piirkond. Rünnau algas 30. augustil.
Korraga rnda piirkonda vabas-
tada ei muudetud. 1. septembril
1926.a. läheneti Utšangile. Enime-
ne rünnau linnale võeti ette
3. septembril. See ebaõnnestus. Samu-
ti ebaõnnestus ka teine. Peapõhjuseks
oli see, et lasti mööda paras
moment pealetungius ning vastare-
muutis end kindlustada.² Teine
põhjuseks oli halb luure uoha-
peal ja rünnau halb organisee-
rimine.

"Läänepoolne" juhtuond
loobus peale rnda edasist rünna-
ust Utšangile ja arus Hannoud
ja Hanjangi piirkonda. 7. septemb-
ril vabastati Hannou ja Hanjangi
provintis.³

IV norpus valmistus peale-
tungius Utšangile. Samal ajal
astus rahvuslik - revolutsiooniline
aranne vastu kindral Sun Tsuan-
-fang. Pärast ägedat võitlust muutisid

1. Канонерный полк, л. 61.

2. — " — — — — — , л. 62.

3. — " — — — — — , л. 63.

rahvusliku-revolutsioonilise võime
 väeosad riisi vastas purustada.
 Just samal momendil toimusid
 läbirääkimised uuesti moodusta-
 tud XV korpuse komandöri du Tro
 -lingi ja ameerikalaste vahel. Ajä-
 rijaandus räägiti juba linna
 kapituleerumise tingimustest. Sõder-
 reile ja ohvitseridele lubati kind-
 lustada elu ja vabadus. Sneed
 läbirääkimised toimusid kontr-
 revolutsiooni huvides. Oli vaja
 viivitamatult pealetungi ltsõangile.

10. autoobril, rahvusliku-re-
 volutsioonilise võime kogumud
 jäändu ja end enam kindlusta-
 nud, alustas otustavat rünnak-
 ut linnale.¹ Pärast 6 tundi kest-
 nud rünnakut vabastati linn
 ning Vu Pei-fu väed põgenesid
 Hunani. Suur osa linna vabas-
 tamisel oli proletariaadil, kes
 koos sõduritega aitas liividekida
 vastas rühmi.

linna vabastamise oli
 tõukeks rahva revolutsioonilise meel-
 use kasule. Tõukis uusi proletariaa-

¹ Canomennuob, F. 7, lu. 64.

di organisatsioonide, toimus rida st-
 reine nill kantonis, Hannous, Šang-
 hais, Nankingis ja mujal. Liikumise
 esotsas sammunud kommunisti-
 tid. „Kommunistid,“ — kirjutas
 hiina poliitiline tegelane Tšou Bo-da,
 — löid revolutsioonilises armee
 hiina ajaloo seisundgemaks po-
 liitiline töö süsteemi. See tähendas
 muut muuvangut, muut revo-
 lutsiooni hiina vana sõjaväe
 süsteemis — muuvangut, mis viis
 selleni, et Tšou retuete ajal ja sõjas
 põhja militaristide vastu armee
 ühines rahvaga ja hävitas põhja
 militaristide vägesid.“¹

Pärast Utsšangi vabastamist
 jätkus pealetung põhja munes.²
 Oktoobri algul hõivati Šinjang ja
 ühineti partisaanivägedega. Nüüd
 antus võimalikus Kantoni vägede
 ühinevise Föng jui - jangi vägedega.
 Imperialistid püüdnud seda igati
 takistada. 2. augustil 1926. a. mee-
 dustati „Põhjavägede ühendatud
 staap“, mille moodusid Mu Pei-fu,
 Tšang Tro-ling ja Fan Si - šani

¹ Tšou Bo-da, „Tan Kai-mu - bpar mišaišuro
 napoga, Moscow, 1950, lk. 38.

² Cao munnob, B. T., lk. 65.

ühendatud jääd. Oma allmurelt
 oli see staap USA, Inglismaa ja
 Jaapani ühendus revolutsioonili-
 se liikumise vastu. Staabi ülesan-
 dus oli hävitada rahvusliku-
 revolutsioonilise armee väeosad
 Daking - Baotou liinil. Plaan vä-
 gi ette samaaegset pealetungi
 ka Hannoule. Vu Pei - fu pidi
 andma löögi lõunast Säansi
 ja Šensi piirkonnas.

14. augustil 1926. a. otsustas
 Föng Jui - jang uida oma väed
 Suijvani provintsi, valmistudes
 pealetungiks. Koos rahvusliku-re-
 volutsioonilise armee väeosade-
 ga otsustati anda löök Vu Pei
 - fu ja Sun Tsiang - fangi vä-
 gedele. Föng Jui - jangi reorga-
 niseeris oma armee ja moodus-
 tas ühendatud Rahvaarmee
 peastaabi.¹ Kogu septembrikuu
 valmistuti pealetungiks, mis oli
 ette nähtud 1926. a. oktoobri
 alguseks.

Sel ajal mis "lääneloolu"
 tegutses antiivsel, tabas "idooloni";

¹ Канонников, Ф. Г., стр. 67.

keda juhtis Tšiang Kai-ši, uus
kaotus teise järelle. Nantsangi
all tabas neid ebasun, mille pea-
põhjuseks oli see, et Tšiang Kai-ši
taustas tööliste ja talupoegade
liikumise arengut. Natsane pai-
gutas oma jäänd Nantsangi alla.

Militanistid jätkasid oma
jäändude koondamist. Inglise
valituse initsiatiivil moodustati
1926. a. detsembris "ühendatud kontri-
revolutsiooniline armee" nimetusel
all.¹ Armee esotsas oli Jaapani
imperialistide agent Tšiang Tso-ling.
Armees üldaru ulatus 300 tuh.
inimeseni ja relvastatud oli ta
imperialistlike maade, eelkõige
USA ja Jaapani poolt.

Rahvusliku - revolutsiooni-
lise armee jätkas pealtungi.
Pema järgmiseks üllsandes
oli 150 tuh. Sun Tzuani-fangi
armee püüdnud, kes kontrol-
lis Kagu Hiina rajaanid (Tšjan-
ni, Futriani ja Anhoi) Pin-
geliiste võitluse tulemusena püüdnud

---

1. Каноническ., т. 1, кн. 10.

Sun Tzu-an -fangi armee novemb-
ris. Militaristid kindlustasid end
Nanuningi püükonnas.

Rahvusliku - revolutsioonili-
se armee võidud on selletata-
vad nende võitluse antiimperiali-
simga. Rahvusliku - revolutsioonili-
line armee anna võitlustes
kannatas rahvannasse. Üha
enam kannas hiina proletariaat
abi ootama rahvusliku - revolutsioo-
nilisel armeele. 1926. a. lõpul ja
1927. a. algul nõuuti tööliste ja
võitid streigitööjennist osa riigite-
nistajad, näntöölisid ja kaupmehed.

Talurahva liikumine
nõttis laia ulatuse. Miljonid
talupojad ühinesid talurah-
valiidudesse. 1 1927. a. irrimeste
ann talurahvaliidudes ulatus
10 milj. inimeseni. Talupoeganna
antiimperial kannas nunn osa ali
kommunistidel, eiti Mao Tse-dung'il.
Mao Tse-dung tegutses Hunani
provintsis. Hunanis aliid peaaegu
peolid talupoegadest koondunud
talurahvaliidusse. Lühikes ajaga saavu-

taid talupojad rendi alandamise
60% - 30% - le, riisi hindade alanda-
mise jne.

Hiinates hiina külas toimu-
va protsessi tähtsust, märkis Mao Tse-
-tung, et ei lähe enam palju
alga, kuni sajad miljonid talu-
pojad võivad Keski-, lõuna- ja
Pohja - Hiina provintsidest tõuse-
vad üles. Nad on formilised
kui äike. Mitte mingisuguse jõud
ei või neid peatada. Nad mu-
ntavad kõik militaristid. Kõik
kuomintanglased, kõik revolutsio-
nilised relvimehed peavad vastuts-
ma nende ees.

See kõik hirmutas rahvus-
likku kodanlust, eriti tema pahem-
poolset tiiba. Tšiangu Kai - õi jätkas
oma kontrrevolutsioonilist tegevust.
Tema plaane kergendas ajasolu,
et oli nõrgenenud rahvuslik - re-
volutsiooniline armel. Reaktsioo-
nilised kindralid hakkasid vähen-
dama sõdurite toidunorme.
Seda tehti selleks, et mellestada
sõdureid vaenulikuult revolutsiooni

vastu. Nad rulletarid, et varustami-
re vastused on tingitud tööliste
ja talupoegade hävitavast tegevusest.
Reas kohtades löünd riidualid ova-
liinile tegevusele revolutsiooni
vastu.

Samaal ajal alustasid välis-
imperialistid ettevalmistust avalii-
uus relvastatud interventsiooniks.¹
Selles osas eriti aktiivne oli Ing-
lix valitus. Kuid kõigalt: Inglis-
maalt, Prantsusmaalt, USA-st,
ja Jaapanist saadeti Hiinasse sõ-
jalavvad. Kogu maailma töölisel
vastasid valmistatavale interventsioo-
nile ühingu "Käed eemale Hi-
nast" moodustamisega. (Nõnnogu-
de diidu töölisel löid selle ühin-
gu juba 1924. a.) Imperialistide
avaliiuus väljaastumiseus hiina
rahva vastu oli Kansjangi linna
pommitamine, mille tulemusena
tapeti ja haavati umbes 1000
elaniku.² 1926. a. detsembris ühi-
nised kõiu põlja militaristid
Tšang Tso - lügi ühtse juhtimise
alla.

1. Сапожников, Б. Г., л. 75.

2. Тэфимов, л. 261.

Töölised vastasid imperialistide tegevusele mitte antiimperialistlike väljastumistega. 1927. a. algul hõivasid Hannoveri töölised Inglise kontserniaonalad. See toimus järgmiselt: Hannoveris toimusid rahvuslik-revolutsioonilise armee edusammude tähistamiseks mitingud. Inglise ettevõtte läheduses toimus miting. Inglise sõdurid, piüdes mitingut laiali ajada, avasid tuli: tapeti ja haavati enam kui 30 inimest.¹

Ühendatud Ühisuudlike komitee nõudis rahvavalitsuselt protesti avaldamist Inglise peakon-
 nelile, rahalist abi haavatuile jne. Komitee nõudis ka demokraatliku vabaduse hiinkastele kontserniaoni teooriis. Inglisele astusid läbirääkimistele, kuid Hannoveri töölised ei oodanud läbirääkimiste tulemusi, vaid purustasid 4. jaanuaril 1927. a. bariiklad kontserniaoni rünnakult ja hõivasid ettevõtte teooriis. "Daily Mail" korrespondent teatas, et kontserniaoni haaramine

¹ Иѳинов, л. 261.

hiina natsionalistide võimule alla, ole nii kiire, et inglased ei kujutle veel praegu, mis saab lähemal ajal.¹

Inglise imperialistid alid sunnitud minema mõningatele manööveritele. Briti diplomaatia astus läbirääkimistesse rahvuslike valitustega ning tegi ettepaneku arutada Hiina küsimust ka teiste riikide valitustega. Eel läbirääkimised Kantonis välisajade ministri Tseugi Tsen'igo toimusid juba 1926. a. juulis.

18. detsembril 1926. a. kutsus

A. Chamberlaini memorandum kõiki riike läbi vaatama mittevõrdõiguslike lepinguid. Suur osa riikidest nahtus Inglise memorandumis- se eitavalt. Jaapan ja USA ei tahtnud aidata Inglismaad raskest olukorrast, vaid tahtsid olukorda ära kasutada oma mõju laenu- damiseks. Jaapan teatas, et ta on separatistlike läbirääkimiste poolt Hiinaga, USA riigisekretari Kellogi deklaratsioon oli autonoomia loomise poolt Hiinas. Saavutati ka mõningat edu. Nii aruandeti 15. märts.

1. Γεφυνος, lu. 261.

ril 1927. a. Briti erindajad kontsentsionides hiina omadega.

Nende manöövritega taheti nõrgendada antiimperialistlikku suunda rahvusliku - vabastusliikumises ja jätta välisjõudude kontsentratsiooniks Hiinas. Nii saatsid inglased Hiinasse arusaadavalt, moodustades "Šanghaisi kaitse korpus" kindral Duvuani juhtimisel. 1 1927. a. jaanuaris oli Šanghais 2670 inglise sõdurit ja ohvitseri. Sellega veel ei piirdunud, vaid toodi juurde.

Ameerika lähendriivide imperialistid tegutsesid mitte vähem aktiivselt. Šanghais - Nanjing - Tientsini kolmnurgal oli 6 tuh. Ameerika sõdurit ja ohvitseri, kuma Hiina vetes 24 ameerika sõjalaeva.

Interventsiooni oht ei vähendanud rahvusliku - revolutsioonilise armee pealetungi võimet. Armees üldarv ulatus 80 tuh. sõdurini ja ohvitserini. 2

1927. a. veebruaris kehtes hõivas rahvusliku - revolutsioonilise armee Tšjasingis. Armeed loetas endiselt

1 Canommuukob, 51, lk. 75-76.
2. — " — — — lk. 76.

huina proletariaat.

15. märtil algas rahvusliku-revolutsioonilise armee pealetung Šanghaille ja Nankingile. Otseuude algas Šanghais üldstreik, mille esimesel päeval hõivandid tööliised linna töötusamad punktid - telegraafi, raudteemuksid ja nurettuõtted. Täõliste nõitlust toetas ka intelligents. Tubtidus olid Tsou En-lai, Lo S-tung jt. Šanghais vabastatigi peamiselt tööliste jäuga. Rahvusliku-revolutsiooniline armee saabus Šanghaisse 22. märtil.

23. märtil vabastati Nanking. Neis tingimustes otustandid Ameerika ühendriikide ja Inglise imperialismi erindajad segada avaliselt nõitlusest, et mõjutada rahvusliku kodanlust ja viirendada teine õlemineut kontrevolutsiooni leeri. Laguneva ja purustuslõõdud militaristliku armee ohvitseid ja sõdurid haurasid enne Nankingist taganemist linna rüüstama ja tunginid rahulikule elanikkonnale kallale, tapsid mitu inglasi ja ühe

1. Niisoforev, V, Ehrenburg, G, Turjev, M, lu. 21.

ameeriklaste. Kaarates kiuni sellest vä-
lismaalaste tapmisest, käskisid Amee-
rika ja inglise imperialistid 24. märtsil
1924. a. avada tuli Nankingile. Tulistati
rahulinnu elanikkonda, mille tuli-
musena sai noma ja haavati um-
bes 1000 inimest.

11. aprillil eitasid imperialist-
liinud riigid rahvusliku valitsus-
le ühis noodi, paunes female
ilma igasuguse alusta vastutuse
tapmist ja röövimist eest Nankingis.
See noot sisaldas ähvardust, et jät-
hul, kui ei täidleta nõudmisi,
nagu - niusdlaste karistamine, vir-
jaliku vabandamine, rahjunaansata-
jate hüvitamine jne. - nio võtavad
muurigid tavistusele selliseid ali-
nõud, misnugusid vad peavad
vajalikuks.

Neid nõudmisi iseloomustades,
mänuis Stalin: „Nankingi veresaun
ali see nuktis niguadikus mull piiri-
tõmbamisele Hiinas võitlevate jäändu-
de vahel. Nankingi tulistamise ja
ultimaatumi eitamisega tahtsid impe-
rialistid ütelda, et vad otrivad rahvusliku

Kodanluse toetust, et ühiselt võidelda
Hiina revolutsiooni vastu."¹

Sellele pingelisele perioodile re-
volutsiooni ajaloos, lisandus uus võit-
luse traumeerivse Kuomintangis eses.²

Parempoolsed Kuomintangi
ringkonnad olid valmulinud kavavale
töölis-talupoegade liinunisele. Nad ka-
ntasid proletariaadi mõju kaudu nii
linnas kui ka maal. Tulla sojedaarimi
ilmes rahvusliku kodanluse rõhkus
imperialismist.

See veel ei tähendanud, et uugu
Kuomintang olus meelestatud revolüt-
sioonilise liinunise vastu. Kuomintangi
põhimas mõistis, et ilma rahvata ei saa
lahendada rahvusliku revolutsiooni
ülesandeid.

Vastuolud teunisid ka Kuomint-
tangi juhtkonnas ja leidnid aasa väl-
jenduse valituse aruoha lahenda-
mise ühinnus.

1926. a. detsembri algul ~~lõdus~~
rahvusliku valituse operatiivsema juhti-
mise eesmärgil Kantonist lahani. Vi-
mane oli hiina revolutsiooniliste
jäändudele usumiseks, ning ali seotud uõigi

1. 7. V. Stalin, Teosed 9, lk. 27.

2. Т. Эфимов, lk. 263.

kõigi rajasididega. Tšiangu Kai - si pea-
kontori ams aga Nantsiangis. Suurem
osa valitusest rōitis Uhanis, unia
ei pidanud vajalikus sinna iluuda
enne jaanuari kesupäeva. Neli eram,
osa muomintanglasi, noondus Tšiangu Kai
- si ümber Nantsiangis. Haanus for-
meeruma pakkoleelse keskus Uhanile
- parempoolste muomintanglaste
keskus Nantsiangis. Neli kaus keskest
tuginesid erinevatele amse gruppidele
- Uhanis vägedele, mis tulid Tšiangust
Haanosse ja Nantsiangi vägedele, mis
liikusid Tšiangust ida muna.

1927. a. veebruaris püüdis Tšiangu
Kai - si muuta Nantsiang muomintang-
liuu kliša pealimans. See tähendas
seda, et parempoolsed muomintanglased
püüdsid lõhestada ühtset rōiset.

1927. a. veebruaris hoidis Tšiangu
Kai - si unni kontrorevolutsioonilisele
riigipöördele. Tä rōlmis sidemed ame-
rika imperialistidega, kes tegid talle
ettepaneku teostada kontrorevolutsioo-
niline riigipööre nohe peale Šanghais
hõivamist, rahvusliku - revolutsioonilise

armee vägede poalt. Riigipöörde läbiviimiseks lubasid ameerika imperialistid rahalist toetust.¹ Samal ajal ei keeldunud Tšiangu Kai-ši koostööst ka jaapani imperialistidega. Jaapanisse saatis Tšiangu Kai-ši 1927. a. veebruaris ameerika saadiku selleks, et saada jaapanlastelt laenu. Samuti võlvis Tšiangu Kai-ši sidemed ka põhja militaristidega.

Imperialistide relvastatud väljaastumise Nanningis oli signaalis Tšiangu Kai-ši tegevusele. Tšiangu Kai-ši moodustas endale uuesti 500 mehelise väeosa. Šanghais kuulutati välja sõjasiisumord, mis nutus esile rahulolematuse Šanghais proletariaadi hulgas. Nõuti sõjasiisumona kaotamist. Peas linnades, nagu Nanš'i's, Beiš'i's koostasid tööliste petitioonid, milles nad nutusid tööliste armu relvade juurde.

12. aprillil liikus Šanghais tööliste demonstratsioon Tšiangu Kai-ši staabi poole, et anda üll petitioon. diimimisest võtnud peale tööliste ora ka üliõpilased. Demonstrante tulistati. Surma sai enam kui 100 inimest.²

1. Самострой, т. 7, л. 80.

2. — — — — —, л. 82.

Algand tööliste areteerimised. Aeti laiadi Šanghai üliõpilaskiit, meleti Šanghai ajalehed. Areteeriti kõik, kes alid seotud kommunistidega. Valitses verine terror.

Hiinas algas poliitiline kriis.¹ Rahvusliku - revolutsiooniline armee lõhenes kaheks: üks osa jäi ustavaks revolutsioonile; teine osa läks kontrevolutsiooni poole. 18. aprillil 1927. a. moodustas Tšiang Kai-ši Nantšangis kontrevolutsioonilise valitsuse.

"Tšiang Kai-ši riigipöörde tähistab rahvusliku kodanliku enesekindluse revolutsioonist, rahvusliku kontrevolutsioonilise usumuse tekkimist parempoolsete muomintanglaste nõuulepet imperialismiga Hiina revolutsiooni vastu.

Tšiang Kai-ši riigipöörde tähendab, et lõunas-Hiinas on nüüdsest peale uus leeri, uus valitsus, uus armee, uus usumust - revolutsiooniline usumus ühariais ja kontrevolutsiooniline usumus Nantšangis."²

Revolutsiooni I, üldraatvalik, ühariaiside etapp lõppes. Hiina kodanlikus lõhestas ühtselt rind. Hiinas kujunes 3 usumust: - ühariais, revolutsiooniline usumus, mis alid moodunud parempoolsed muomintanglased ja kommunistid

1. Canommuuob, 15. I, lu. 82.

2. J. V. Stalin, Teosed 9, lu. 217.

nistid; Nanning, kus nuuodandus
läus koostööle imperialistidega, kuid
jätvas veel võitlust reatracooniga põh-
jas; uolmas keskus - Hiina kõigi reat-
racoonilistematel jäandude keskus Peuin-
gis, esotsas Tsang Tso-ling'iga.¹

---

1. Труды, т. 268.

III ptk. Agraarrevolutsiooni etapp
I revolutsioonilise koduõjas.

Pävast Tšiangu Kai-si kontrrevolutsioonilist riigipöõret polnud I revolutsioonilise koduõda veel lõppunud. Tõinud vaid ülemineku revolutsiooni ühikunde etapilt agraaretappi. Kontrrevolutsiooniline pöõre tähistas ühtlasi ka olulist muudatust revolutsiooniliste jäändude koosseinus.

Kiina muudandlus lahkus revolutsiooniliseist. Muudandluse lahkuvamine revolutsioonist oli tegelikult paratamatus, sest ei saa muudandlus olla rahvarevolutsiooni liitlaste lõpp.

Rahvusliku muudandluse seis-tes võimul positsioonil, reetis revolutsiooni. Revolutsiooni liitlastena säilusid väimeudandlus ja väimeudandluse intelligenti esindajad. Talurahva võitlus aga hookestus üha enam.

provintides: Hunani, Hubei ja Tsjansi provintides. Nendes provintides alid laialt levinud mõisnike - fodaalide maavaldused, mis tingis seal suurema arvu kehviante ja maats meeste alemasolu, mis aga ammuor-da oli üheus teguvis, mis agraar-revolutsioon just niin saamitas kõige suurema hoo ja teravuse. Nendes provintides alid talupojad enamuses koondunud talurahvaliitludesse. Ainuüksi Hhani valitsuse teoritseorimisel suurenes talurahvaliidu liikmete arv 10 milj. inimeseni.¹

Mao Tse-tung märkis selle perioodi kohta, et „Ainuüksi Hhanis ali nurri 5 milj. talurahvaliidu liiget. Talurahvaliidud nurrid ülades fautilisteks võimurorganitens. Reas nõhtades asunid talupojad maade äravõtmise teele.“² Seega entand talupojad ka juba mõisamaade konfiskeerimisnõude, mis ali kõige kaugeleulatuvamans nõudmises.

Rahva kas amand talurahvaliidud suure populaarsuse ja

1. И. Б. Куров, стр. 273.

2. Мао Цзе-гун, Творческое наследие о реформе, стр. 39. Ноябрь, 1939.

autoriteedi, kuna rahvas vägi neis
peamiselt võimudega. Peamine
jänes talurahva liitudes ja ka revo-
lutsioonilises võitluses olid kehvi-
nud. Keskmistalupojad olid algul
võhuleval positsioonil. Nad haanes-
id antiisereuma alles hiljem, mis
kui talurahva liitudes olid muu-
tunud juba mitlas domineerivaks.
Kuna aga 70% maalaenuusumast
moodustasid kehvunud, mis oli nende
mõju kahtlemata väga suure
revolutsioonilises liikumised moo-
dustasid nad avangardi.

Saienevate talurahvaliikumise-
le oleus pidanud abi ootama
ka uhanis valitus. Niivõttes
oleus tulnud lähendada agraar-
üksinus ja sellega koos olevad
talupoegade nõuded. Omapära-
ne oli ka uhanis tegutseda agraar-
konnisjani tegevus, kes selle asemel,
et võtta tarvitusele otustavad abi-
nõud talurahva elu ümberkorral-
damiseks, pidas vaid ajatuid vaid-
lusi selle üle, kuidas viia läbi
maade jagamine. lõpuks võttis

agraaruurimise vastu otsust maade
nonfisueerimise kohta ainult muu-
nelt. Viimane otsus viidugi eira-
huldand talupoegi ja tõukas mid
emale Uhani valitust.

Uhani valituses olvad kuo-
miantangi esindajad ei soovitud tal-
urahvaliikumise kattu. See suund
ilmnes ka mõnede Hiina Kommu-
nistliku partei juhtivate liikmete hul-
gas. Nagu hiljem selgus, oli tollaeg-
ne Hiina Kommunistliku partei Kesuo-
omitee üks juhtivaid tegelasi Tõlu Du-
sju rektor. Ka teised kommunistliku partei
Kesuoomitee liikmed olid allutatud
tama mõjule, mis ilmus selles, et kom-
munistlik partei ei paljastanud
kuomiantangi. Kujutaks näitena
oli kommunistliku partei 5 kong-
ress, mis avati 29. aprillil Uhanis.
Kongressil paljastati üll Tõlu Du-
-ju väärvaadet agraarüri-
muse osas, kuid siiski jätki ta juht-
ivatele kohale, lootusega, et ta parvan-
dab anna oportunistlikud veed.
Tegelikkus näitas vastupidist.

Kahjuliku muna vastu kommu-

nistlikus parteis ja uhani valitruues
pidand nõitlust ainult mõned kesuo-
mitte liinmed esotas Mao Tse-dunfiiga.
Viimane näitas, et kesuomitte sellise
poliitiline muud, mis hoidus writi-
seerivast Kuomintangis ja püüdis iga-
ti säilitada ühisrinnet an väär
ja vahjulik. See viib paratamatult
kommunistliku partei iseseisuse
kaotamisele ja tema muutmisele
Kuomintangi ripatsiks. Et mitte an-
da reaktiivsele talle, utrus kom-
munistlik partei 4. juulil 1927. a.
ama esindajad uhani valitruuest
ära.¹ Neide hiljem, s.o. 15. juulil 1927. a.
teatas kommunistlik partei, et ta
astus välja uhani valitruuest, kuid
et ta jääb edasi Kuomintangi ja
toebab edaspidi uhani valitruust
tema tõeliselt revolutsioonilistes üri-
lustes.

17. juulil alustasid uhani kind-
valid töölisorganisatsioonide ja kom-
munistliku partei organisatsioonide pu-
rustamist. Puhtivatus Kuomintangi
kindraliteus alid He Triang ja Tang Seng-tsi.
Ametlikult teatas Kuomintangi kesu-

¹ Эренбург, Оперы. Национально-освободительной
борьбы Китайского народа в новейшее
время, Москва 1951, стр. 112.

taiteuonnitel anna laenuöömist kom-
munistlikust parteist 27. juulil 1927. a.

Üksteise järel tõstid pead kontr-
revolutsioonilised kindralid, needa tee-
tanid jäänudest klassidest pärinevad
ohvitserid ja triguti militaristide
leerist üllatunud polgud. Oma tege-
vust alustasid nad juba mai
kuul, alustades Uhani valituse
reantirionistini mässu.

Enimeneva astus Uhani vas-
tu kindral Sja Dou-in. 16. mail
pühus mäss Hunani provintsi
põhjaosas. Mässulised alustasid
pealtungi Uhanile lõunast
ja läärest, kuna linnas
enese valmistus mässus
nõrgem ohvitseruond. Kujuse-
nud raskest oluorast pääs-
tis Uhani 24. diviis kommunist
E. Tjingi juhtimisel.¹

21. mail teostas poluovnik
Sjui Ke- yang Tšangšas riigipöördl.²
Otruohe aeti tema poolt laiali pahem-
poolse kommunistliku valituse ring-
moodustati uus. Linnas algasid kom-
munistide arteesimised ja hukkamisi

1. Hoheimaie ueiopea ... lu. 80.

2. T. E. puuob, lu. 275.

sed. Mao Tse-tung organiseeris suure
relvastatud talupoegade salga, mis ümb-
rites Tšangša. Tema jäududega olus
alund võimalik mass inaha suuda,
kuid kommunistliku partei keskuskomitee
juhatus uellas relvastatud võitluse
kontrevolutsiooni vastu ettenäandel,
et see võib viia ühtse rinde püüs-
tamiseni.

Muunis toimus ülestõus Nantšangis
kindral Tšu Pei-de juhtimisel. Tema
ülestõusuga kaasnes terror töölis-talu-
poegade organisatsioonide vastu.

Ukharil valitus, selle asemel,
et pidada otustavat võitlust reakt-
sionistide kindralite vastu, pidas
nendega diplomaatilisi läbiräägimisi.
Kindralid aga vaatasid sellele
kui valituse nõrkuks. Ukharil
valituse sellised kontrevolutsioo-
nilised sammud tõendasid, et Koo-
mintang, kui rahvuslik-revolutsioo-
niline organisatsioon, oli oma revo-
lutsioonilise ammendamise.

Oma tegevust kiinas jätkuvalt ka
imperialistlikud riigid, kes kartsid oma
mõju vähenemist. Nii aris Jaapani

valitus sõjalise tegevuse teele. 31. mail tõivasid Jaapani väed Tringtao.¹ 1927. a. lõpul ilmus Jaapani peaministri Tanana memorandum - Jaapani imperialistide vallutusprogramm. Hiina suhtes märgiti seal, et viivitamatult tuleb haarata kogu Hiina resurssid endi kätte, et Hiina kaudu on võimalik edasi minna ka teiste Ida-maade allutamisele.²

Sama aktiivselt tegutsesid ka Ameerika Ühendriikide imperialistid. 1927. a. juunis arus umbes 3 tuh. ameerika mere meest Tientsini.

Nii imperialistide tegevuse aktiivsemise tõttu hakkasid ka kindralid kalduma imperialistide poole. Hiina revolutsiooni II etapp lõppes.

Kuid revolutsiooniline võitlus jätkus. 1. augustil toimus Nantsangis rahvaslik-revolutsiooniline armee komandöride He Lungi ja 6 Tungi juhtimisel ülestõus. Ülestõusu põhiliselt jäi moodustanud need väed, kes allusid vahetult parteile. Ülestõusnute ridades oli umbes 20 tuh. inimest.³ Nendest järeltulidest kujunes hiljem Punaarmee tuumik Hiinas ning Nantsangi ülestõusu lootsangi tõelise kommunistliku partei poolt juhtitud Hiina Rahvabastusarmee sünnipäevaks. Selles momendist algas Hiinas II revolutsiooniline kodusõja periood.⁴ Ülestõusnud Nantsangis unustata-

1. Т. Ефремов, л. 277.
 2. vt. Т. Ефремов, л. 277.
 3. Т. Ефремов, л. 279.
 4. Тму Де, Овагыаго меть леи Кийаисной - Нарогно-Окто-
 Соавиетской армии, Права Табурца, 1952.

rid võimul oleva muonintangliku uind-
rali Tšu Pei - de. Ülestõusu juhtuond
abustas organiseerida sõjaväigu löu-
nasse, vanase revolutsiooni piirkon-
da - guandungi provintsi, siin at-
nustati alustada partisaanivõitlust.
diimurise edu lõunase sõltus suu-
rel määral sellest, millisel mää-
ral õnnestub võitluse lõunata
rahvannasse, laiendada revolutsiooni-
lise arene rida.

1927.a. augustis puhkes Hunani
provintsi talupoegade ülestõus Mao Tse-dun-
gi juhtimisel. Ülestõus on ajaloos
tuntud "nõrgise löikuse ülestõusu"
nime all.

Talupoegade ülestõuse toimus
sama aasta nõrgisel ka teistes lõu-
na- ja Keski-Hiina provintside.

11. detsembril toimus revolüt-
naraadri Tšang Fai-lee juhtumisel
ülestõus Kantonis. Peagi olid hõiva-
tud linna tähtsamad puantsid.
militariste ei suudetud võlgia
linna ainult 2-3 uohast. Leodi
revolutsiooniline valitus - Kanton
Rahvanomissaride Nõuogu. Tähtsat

osa Kantonis ülestõusu läbi viimised eten-
dandid Hongkongi streikijad, kes 1926. a.
alid niidunud Hongkongist Kantonis.
Nende hulgast päines ka asjaloodud
Rahvavõimsete Nõuogu esimeses
Suur-Isa - töeng. Kantonis revolutsiooni-
line valitus andis välja rea dekreete,
nagu mittesõrdõiguslike lepingute tü-
histamine, mõisamaade konfiskeerimi-
ne ja rahvaväe osade loomine.
See näitas, et Kantonis valitus pööras
tähelepanu revolutsiooni pea-
müüriks - agraarvõimsete
lahendamisele. "Kantonis ülestõusu
kõige suurem tähtsus seisis selles,
et kenas teostus proletariaadi hege-
monia... ja kenas revolutsiooniline
demokraatlik proletariaadi ja talu-
prolegade diktatuur."

Nastane põlvkond aga veel
hävitatud. Välisimperialistide toe-
tusel jätkasid reaktsionilised
jäänd võitlust ülestõususte vastu.
Imperialistid, eelkõige jaapanla-
sed ja USA, kartsid uut revo-
lutsioonilist tõusu ja sellest tule-
nevat nende mõju vähenemist.

1. Эпидея, Орепу... , л. 116.

14. detsembril 1927. a. pidid kaubouka-
 red kapituleerumina vastase ülekaal-
 luuste jäudude es. dimmas algas val-
 ge terror. Kuigi Kautoni ülestõus oli
 lämmatud ning revolutsioon oli
 saanud ajutise kaotuse osaliseus,
 jätkus revolutsiooniline võitlus.

x x
 x x

I revolutsiooniline uduööda
 Hiinas ei täitnud tema es seis-
 vaid ülesandeid. Hiinas peeme-
 hetesid Kuomintangi militaristid
 usotsas Tšiang Kai - š'iga. " ... välis-
 poliitikas tähendab see kapitulle-
 rumist imperialismi es, sisepolii-
 tikas - vanade militaristide ase-
 dumist nutega ja tööliste ning
 talupoegade majandusliku ja poli-
 tilise rõhuvise edasist tugevumist." 1

I revolutsiooniline uduööda
 enimene etapp oli võitlus sunn-
 tud peamiselt välisimperialistide
 vastu, kuid võitluse käigus ei nur-
 detud imperialistide positsiooni
 kõigutada. Täie selgusega ilmus
 nende hiina armamaa militaristide

1. Mas uoze-gym, ugdp. upouzb., T 1, lu. 99.

ja nende toetajate välisimperiali-
stide vahel. I revolutsiooniline uude-
rüja II etapil - agrar etapil, oli võit-
lus muundatud peamiselt maal
feodaalse mõisamaaavalduste vastu.
Talurahvas koos proletariaadiga
ei nutnud kindlustada oma be-
gemoosiat ja andis seega võima-
luse oportunistidele, revolutsiooni
valmivale elementidele, kindlus-
tada end revolutsioonilise võit-
luse juhtimisel. Selle tulemusena
ei nutnud revolutsioon täita
oma ülesannet ka teisel etapil
Endiselt valitsesid maal feodaal-
id oma suurte maavaldustega.

Revolutsiooni ajutise lüüsa-
saamise peapõhjus on selles, et
hiina revolutsioon pööras ab-
gurist peale kokku imperialistlike
riikide interventsiooniga. Nii pro-
letariaat kui ka kommunistlik
partei tegid revolutsiooni juhtimises
vigu, ei osanud kanda võim-
selle perioodi võimalusi. Kuid pea-
mise, tõmmata revolutsiooniga
kaasa rahvamaad, oli teostatud.

Erinevad vead olid aga heaus
õppetunniks. Ajutine kaotus ei muut-
nud hävitada maride kogumisi.

"Hiina revolutsiooni kõige tähtsamaks
tulenuks," kirjutas Stalin, — "on tõsiasi,
et ta äratas sajanditepikkusest vi-
nast ja pari liikuma sajad
miljarid eneslaseid ja rohkemid,
paljastas lõpuni kindralite liikumise
kontrevolutsioonilise, rebis maski
kontrevolutsiooni uuemintanglastest
kõhlastest, suurendas kommunistli-
ku partei autoriteeti laialdas rahva-
hulhades, tõstis liikumise tegevuse
kõrgemasse staadiumi ja äratas uusi
leotusi miljarites India, Indoneesia jne.
rõhutatud klasside inimestes. Ainult pi-
medad ja arad inimesed võivad
kahelda selles, et hiina töölisel ja
talupojal leiduvad vastu uude revo-
lutsioonilisele võimule."¹

---

1. 7. v. Stalin, Teosed 10, lk. 275.

Lõpprõna.

Pikni aastaid on hiina rahvas kannatanud ränga ekspluatseerimise all. Oma maa rõhujatele - mõimikelle - fodaalidele, militaristidele - liisandusid välismaised rõhujad - imperialistid. Viimased püüdnud haarata kogu hiina majanduse oma kontrolli alla, et aga üha rohkem kindlustada endile kannu eid hiina röövimise teel. ^{Exp.} Ekspluatseerimise kannuga kaasnes ka waride poliitiline antiimne kass, millele andis tõrue 1917. a. Venemaal toimunud Suur Sotsialistliku Oktobrirevolutsioon. Oktobrirevolutsiooni mõjul astusid üha laiemad rahvamassid võitlusse, väljendades oma rahulolematust rõhujate vastu küll protesti-

demonstratsioonide ja streikidega. Streigid kandisid niii küll veel majandusliinuu iseloomu, miid sellest hoolimata olid nad troobius imperialismi ahtelale.

Hiina rahva võitlus antiiviseuus miiti 1924 - 1927. a. I revolutsioonilise kodurõjas. Mainitud revolutsioonilise kodurõja esimesel etapil, s.o. üldrahvalike ühisriude etapp, astus imperialismi ja tenna käsilaste vastu kogu rahvas. Võitluse pealesmürgius oli hävitada välismaiste imperialistide valitsimine nii hiina majandusliinuu mi ka poliitilise lusu. Võitluse astu-rid nii töölised, talupojad mi ko intelligents.

Olguigi, et Tõiang Kai - õil, rahvarevolutsiooni valendusel, õnnestus nansua panna anna diiktatuu, i katunud revolutsiooniline võitlus, vaid jätkus, astudes uude kõrgemas- se etappi, mille peamiseks sai agrarvõimuse lahendamine.

Kenna hiina põllumajanduse valit- serid veel feodalismi igandid, kannatas hiina talupojad äärmise rõhumise all,

siis sai agraarühinuse lähendamise revolutsiooniline võitlus tulipuuks. Kõlades moodustati talupoegade agraarühinused - talurahvaliidud, mille peajäseks sai taluraha organiseerimine ja ettevalmistamine võitlus revolutsiooni esimese ülesannete edunais lähendamis. Suur osa talupoegade organiseerimisest oli maotse-dungil.

Kuid ka I revolutsioonilise võitluse teine etapp lõppes, ilma et oleks lähendatud agraarühinust.

Vaatamata ajutisele kaotusele, annas I revolutsiooniline võitlus neile tähtsust. Kommunistliku partei muutus massiliseks, autoriteetseks parteiks, tugevaks revolutsiooniliseks parteiks. Kommunistliku partei liikmed karastusid võitluses kontrevolutsiooni ja oportunistiga, arendasid masside juhtimise võimekust. See võimekus õpetas, et revolutsioon liinas peab toimima ühise rinde pinnal, et ühise rinde alus peab olema liit tööliste ja taluraha vahel.

Hiina kommunistlik partei organiseeris
kõllaltki keerulises olukorras vastulöö-
gi kontrevolutsioonile, korraldas ama-
reid vaenlaste tule all ja arendas
nites tingimustes ennastalgavat võit-
lust imperialismi ja feodaal-kompra-
doori reaktiooni kontrevolutsioo-
nilise bloki vastu. Hiina rahva eksi-
muse võitlus viis Rahvavabariigi mee-
lustamiseks 1. oktoobril 1949. a.

Kanutatud kirjandus koos
lühenditega.

a) estikeelse:

1. Fermošov, I, Nalgus Kiina rahal, Tallinn 1955,
= Fermošov, I.
2. Mao Tse-dung, Rahvademokraatia diktatuurist,
Rahva Häääl 15. juulist 1949,
= Mao Tse-dung Rahva Häääl
15. juulist 1949.
3. Nikiforov, V, Škrenburg, G, Jujev, M, Rahvarevolutsioon
Kiinas. Ülevaade kiina rahva võitle
se ja võidu ajaloost, Tallinn 1952
= Nikiforov, V, Škrenburg, G, Jujev, M.
4. J. V. Stalin, Kiina revolutsiooni perspektiividest,
Teosed 8 lk 345-362, Tallinn 1949
= J. V. Stalin, Teosed 8.

5. J. V. Stalin, Hiina revolutsiooni ja Komminterni ülesanded, Teosed 9 lk. 273-302, Tallinn 1949
= J. V. Stalin, Teosed 9.
6. J. V. Stalin, Hiina revolutsiooni küsimused, Teosed 9 lk. 213-230, Tallinn 1949 = J. V. Stalin, Teosed 9
7. J. V. Stalin, Oktoobri revolutsioon ja rahvusühendus, Teosed 4 lk. 150-161, Tallinn 1948 = J. V. Stalin, Teosed 4.
8. J. V. Stalin, äge muustage loka, Teosed 4 lk. 165-167 Tallinn 1948 = J. V. Stalin, Teosed 4.
9. J. V. Stalin, ÜK(6)P Keskuonitöö ja Keskuonitöökomitee ühine pleenum, Teosed 10 lk. 1-90, Tallinn 1950 = J. V. Stalin, Teosed 10.

b) vene keeles:

10. Вильноградов, Н. П., Рабочее движение накануне обр-зования единого национально-го антимпериалистического фронта, Вопросы истории # 10, 1952
= Вопр. ист. # 10 1952.
11. Дэн Тун-ся, Крайняя история профсоюзного движения в Китае, Москва 1952

= Дэн Пун-ся.

12. Дубинский, А. М., Китай 1919-1949, Москва 1950,
= Дубинский, А. М.

13. Ефимов, Г., Очерки по новой и новейшей
истории Китая, Москва 1951
= Ефимов, Г.

14. Мао Цзе-дун, Географический очерк, Москва 1939

15. Мао Цзе-дун, Крестованное движение в про-
винции Хунань, Избранное
произведения, Том 1, Москва 1952,
= Мао Цзе-дун, Избр. произв. Т1,

16. Мао Цзе-дун, Почему в Китае может сущест-
вовать Красная власть, Избран-
ные произведения Том 1, Москва
1952 = Мао Цзе-дун, Избр. произв. Т1.

17. Новейшая история стран зарубежного вос-
тока I, Москва 1954 = Новейшая
история...

18. Савоткин, Б. Г., Первая гражданская рево-
люционная война в Китае 1924
-1927, Москва 1954 = Савот-
кин Б. Г.

19. Сладковский, М. М. Очерки развития внешнеэкономических отношений Китая, Москва 1953 = Сладковский, М. М.
20. Чэнь Го-да, Очерки земельной реформы, Москва 1952
21. Чэнь Го-да, Чам Кай-ши - враг китайского народа, Москва 1952.
22. Чжу Де, Двадцать пять лет китайской народно-освободительной армии, Правда 1 августа 1952.
23. Эрмбург, Г, Национально-освободительное движение в Китае после Великой Октябрьской революции, Москва 1950.
24. Эрмбург, Г, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа в новейшее время, Москва 1951 = Эрмбург, Очерки...
25. Торьев, М, Китайская революция, Москва 1951
26. Торьев, М, Роль революционной армии на 1-ом этапе китайской революции,

Москва 1952.

Sisuu:

Sisöjohdatus	lk. 1
I osasto - Kiina sosialismien duslik aluord ja rah- nuslik vabastusliikumine I revolutsiooniline kodu- el	lk. 6
II osasto - I revolutsiooniline kodu- sõja algus ja Põhjasõja- käik	lk. 37
III osasto - Agraarrevolutsiooni etapp I revolutsiooni- s koduõjas	lk. 82
Lõppõna	lk. 96
Kaarditud kirjandus	lk. 100